NUMMER 47 — DONDERDAG 24 NOVEMBER 1927 — 27STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN: Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17. Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

Wnd. Vertegenwoordiger in N.-I. Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes. Pres Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN: N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Naar wij reeds eerder vermeldden, zal tegen December de nieuwe, gekleurde reclameplaat worden verspreid.

Evenals de vorige maal zullen wederom briefkaarten en sluitzegels hiervan verkrijgbaar zijn. Wij zullen deze reclame-middelen toezenden aan hen, die ons reeds hun steun bij de propaganda toezegden. Ook voor leden, die alsnog hunne medewerking willen verleenen, stellen wij gaarne de noodige briefkaarten, platen of zegels op aanvraag beschikbaar, welke dan in December aan hun adres zullen worden verzonden.

Intusschen is de propaganda ook op andere wijze krachtig voortgezet.

Door de afdeelingen Apeldoorn en Haarlem daartoe in staat gesteld, heeft de voorzitter te Arnhem, Ir. J. Huges, op door die afdeelingen georganiseerde filmvoorstellingen en lezingen gelegenheid gehad, de tentoonstellingsplannen in het kort te bespreken. Wij hopen, dat ook de andere afdeelingen dit voorbeeld willen volgen en den heer Huges een half uur daarvoor ter beschikking zullen willen stellen.

De bedoeling is, hierdoor te bereiken, dat *door de* afdeelingen, met de plaatselijke afdeeling als *kern*, een groote excursie naar Arnhem zal worden voorbereid, met een zoo groot mogelijk aantal deelnemers, zoowel Dames en Heeren als kinderen.

Wij zijn voornemens, te dien einde de gelegenheid te openen, dat van te voren kaarten kunnen worden aangevraagd.

Op die wijze kunnen de Afdeelingen zeer bijzonder medewerken om een massa-bezoek naar de Indische Tentoonstelling te Arnhem te bevorderen.

(Wordt vervolgd.)

Kantoor der Administratie Nieuweplein No. 52, Arnhem.

De opvoering van het tooneelspel „Njai Sonna".

De avond van den 15den October is voor de Haagsche afdeeling van Oost en West een succes geweest, evenals trouwens voor de Vereeniging Eurasia, wier leden het tooneelwerk van Fabricius opvoerden.

De zaal van Seinpost was tot den nok gevuld, wat beteekent, dat 760 bezoekers aanwezig waren, waaronder de Burgemeester en Mevrouw Patijn, die door hunne aanwezigheid blijk gaven van hunne belangstelling voor ons streven.

Het spel stond wezenlijk op een hoog peil en vertoonde ook geen enkele maal een inzinking, wat bij de veeleischende rollen, die soms lang en betoogend zijn, dan weder volgehouden stil spel verlangen, geen wonder zou geweest zijn.

Mevrouw Mia Aarwen in de titelrol, gaf alle fijne nuanceeringen tusschen moederliefde en haat, opgewekt door eene onwettige verhouding van den Europeaan tot de Inlandsche en die voorbeschikt is tot eene verderfelijke, tevens zielige ontknooping te voeren, op onverbeterlijke wijze weer. Mr. Verboeket, als de assistent-resident, gaf den plichtgetrouwen Indischen ambtenaar, tevens hoogstaand mensch, zooals wij er velen in persoon kennen en de heer Willem Niestadt bracht zijn niet sympathieke rol tot een hoog plan. Wat te zeggen van Niti, het pleegkind van Sonna, door Mej. Ravenswaay voorgesteld, eene debutante, die nu reeds alle harten in de zaal voor zich innam en van Njo, het natuurlijke zoontje, voorgesteld door Mej. Ottenhof, die deze travesti met eene levendigheid speelde, die wij op school ook reeds van de „Indische" jongens bewonderden.

Een succes tevens voor Mevrouw Aleida Roelofsen, die de spelers bij het instudeeren heeft terzijde gestaan en er niet heeft tegen opgezien, de voorstelling in het souffleurshokje te leiden!

Zóó kunnen alleen zij spelen, die lang in Indië verbleven, of daar geboren werden. En het zou zonde zijn, wanneer de spelers van Eurasia niet in de gelegenheid gesteld werden, op meerdere plaatsen in ons land hunne talenten te toonen.

Moge dit artikel hiertoe eene opwekking voor onze andere afdeelingen en daarbuiten zijn!

Het is voor het afdeelingsbestuur eene groote voldoening, dat de leden door steeds grooter opkomst hunne stijgende belangstelling voor wat wij hun bieden, toonen.

Wij rekenen daarom op hunne medewerking door steeds meer leden te werven, wat ons in staat zal stellen nog meer voor hen, dan tot nu toe, te doen en waardoor wij den band tusschen Nederland in Europa en de beide Indiën meer en meer kunnen versterken.

Het ledenaantal van 948, behoorende tot de Haagsche afdeeling, nog met eenige honderden vermeerderd, zal ons dan in de gelegenheid stellen, een reeds lang gekoesterd plan te verwezenlijken, namelijk de leden in twee afdeelingen van onze avonden te doen genieten.

Leden, mogen wij op U rekenen?

Een woord van grooten lof wil ik hier tevens spreken voor de energie en werklust van onzen geachten afdeelingssecretaris, den Heer Baudoin, die, krachtig bijgestaan door Mevrouw Baudoin, zooveel bijdragen tot het slagen der voorstellingen. Aan beiden hiervoor ook mijn specialen dank!

F. VAN PESKI.

Attentie!

De Contributie voor het lidmaatschap dezer Vereeniging — ƒ 5.— 's jaars minimum — loopt voor hen die zich thans als lid doen inschrijven, tot en met ulto. December 1928. Bij toetreding wordt hun dus gratis het Koloniaal Weekblad geregeld toegezonden. Aanmelding schriftelijk of mondeling bij het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag, of bij de Secretarissen van de Afdeelingen.

Zij die reeds lid zijn en daardoor blijk gegeven hebben van hunne instemming met doel en streven der Vereeniging, worden vriendelijk uitgenoodigd ook anderen in hun kring tot het lidmaatschap aan te sporen, b.v. door toezending, na lezing, van dit nummer, liefst met een enkel aanbevelend woord.

Op onze leden in Oost- en West-Indië wordt hiervoor in het bijzonder een beroep gedaan.

De Indische Tentoonstelling te Arnhem.

—o—

Overtuigd van de belangstelling onzer lezers in alles wat betrekking heeft op de a.s. Indische tentoonstelling te Arnhem, laten we hier eenige mededeelingen volgen over de voorbereiding, verstrekt door den voorzitter van het tentoonstellingscomité, tevens voorzitter van de afd. Arnhem van „Oost en West", Mr. J. Huges. [1])

Naar de overtuiging van het bestuur zijn de vooruitzichten voor het welslagen zeer gunstig. De zeer uitgebreide reclame heeft goede vruchten afgeworpen en deze zal verder en ook tijdens de tentoonstelling worden voortgezet. Het eerecomité is aangevuld met den den gouverneur van Curaçao, mr. Brantjes, en met de professoren, leiders van het Koloniaal Instituut. De minister van koloniën heeft toegezegd, dat hij de tentoonstelling zal openen. De heer Philips te Eindhoven heeft meegedeeld, dat met het oog op de opening van de tentoonstelling een speciale verbinding tusschen den zender te Huizen en het landgoed Zijpendaal zal worden gebracht. Daardoor zal de gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië de openingsrede kunnen hooren en beantwoorden.

In het park is men reeds met den bouw van de tentoonstellingsetablissementen begonnen. Het paviljoen Sumatra's Oostkust is vrijwel gereed. Telkens blijkt, dat de oorspronkelijk geprojecteerde gebouwencomplexen uitbreiding behoeven. Zoo zal er oa. een postkantoor met telefooncellen worden geplaatst. Verder wordt een openlucht-bioscoop in het park opgericht. Een apart terrein wordt ingeruimd voor de collectie Indische gewassen, welke thans overwintert bij de familie Van Vloten te Doorwerth. De planten doen het heel goed; zelfs de kinaplanten, die in slechten staat aankwamen, zullen het waarschijnlijk geheel ophalen.

Omtrent de inzendingen en de stands kan nog worden medegedeeld, dat het Koloniaal Instituut een zeer bijzondere inzending voorbereidt. De medewerking van deze instelling kan niet genoeg worden gewaardeerd. Als geschenk van de planters van Deli komt er een Batak-woning uit Deli, waarvoor de Maatschappij Nederland en de Rotterdamsche Lloyd vrij vervoer hebben toegestaan. De kunstschilder Eland werkt reeds eenige weken aan de Deli-diarama's, die een volledig beeld zullen geven van het land van Sumatra's Oostkust en bovendien van de cultures. Verder komen er nog gezichten op het Tobameer en op de hoogvlakte. Een inzending uit Deli naar de tentoonstelling te Bandoeng komt ook in haar geheel naar Arnhem. Zij is reeds in ons land aangekomen. Deze inzending omvat een volledig beeld van hetgeen er op hygiënisch gebied in Deli wordt gedaan.

Verschillende afdee'ingen van Oost en West hebben reeds succes met hun bemoeiingen om inzendingen uit particuliere bezittingen bijeen te brengen. Reeds een dertig particuliere collecties zijn verkregen, waaronder tal van curiositeiten van groote waarde. Het Haagsche museum van onderwijs komt met een schoolcollectie, welke dient om een les over Sumatra te illustreeren.

Wat de demonstraties van Indische handwerkslieden betreft, lijkt het zeker, dat men aan het werk zal kunnen zien een houtbewerker, een stroovlechter, een ivoordraaier, een batikster en een zilversmid. Het tentoonstellingsbestuur zal er voor zorg dragen, dat het inheemsche element in velerlei vorm op Zijpendaal vertegenwoordigd zal zijn. Talrijke Indonesiërs zullen er toe bijdragen, dat er werkelijk een Indische sfeer geschapen wordt. Zoo zal o.a. het Indische restaurant uitsluitend Indische bediening hebben.

De Koninklijke Militaire Academie en de Koloniale Reserve zorgen evenens voor belangrijke inzendingen, als modellen van een bivak, benteng, kamptent, versterkte brug, officiers- en onderofficierswoningen enz. Ook de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, de Bataafsche Petroleummaatschappij en de Jaarbeurs te Bandoeng zullen inzendingen doen.

Gedurende een deel van de tentoonstelling zullen beurtelings leden van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond van Jongeren-organisaties en van de vereeniging Eurasia te 's-Gravenhage tooneel- en muziekuitvoeringen geven (krontjong en hawaian). Eurasia heeft verschillende Indische tooneelstukken in studie genomen. Een volledig bezette gam[elan] komt er ook, terwijl het geheele gezelschap [...] werkers uit 50 à 60 personen zal bestaan. V[...] zullen er lezingen worden gehouden over Indië[...] veel mogelijk door Indiërs zelf. Het kasteel Zi[jpen]daal wordt geheel electrisch verlicht, evena[ls] groote vijver en omtrek.

Wat de West-Indische afdeeling betreft [...] meegedeeld, dat het Comité te Amsterdam [...] voor deze afdeeling werkt. Gouverneur Bra[ntjes] die in ons land was, heeft toegezegd in Cu[raçao] een sub-comité te organiseeren.

Het congres van de vereeniging Oost en [West] zal op 23 Juni te Arnhem worden gehouden. [Het] aantal organisaties, dat gedurende de tentoo[nstel]ling te Arnhem in jaarlijksche vergadering [bijeen] zal komen is reeds zeer groot, en van verschil[lende] vereenigingen is toezegging ontvangen, dat e[x]cursies naar de tentoonstelling zullen worde[n ge]maakt. Dergelijke toezeggingen zijn ook van [een] groot aantal onderwijsinstellingen ingekomen.

Tijdens de tentoonstelling zal men op de Ke[...]heide vliegtochten kunnen maken per K. L. M.

[1]) De door enkele bladen reeds gepubliceerde tekst is hier en daar aangevuld en gewijzigd.

Van Week tot Week.

Dinsdag 15 tot Maandag 21 November.

De voorgestelde wijziging in de samenstelling [van] den Volksraad. Een uitvoerig Aneta-tele[gram] van 15 dezer maakt melding van het in [den] Volksraad uitgebracht afdeelingsverslag[...] echter zoo goed als geen nieuwe gezichtsp[unten] over de voorgestelde zetelverhouding hee[ft ge]opend. Alleen trekt de aandacht een va[n ...]zijde geopperd nieuw denkbeeld: de inst[elling] van een speciale commissie van Nederlan[dsche] en Indische deskundigen om te zoeken [naar] een oplossing die alle groepen bevredigt, [even]tueel door het instellen van het twee K[amer]stelsel, waarbij in de Tweede Kamer ee[n in]landsche meerderheid zou zijn, terwijl va[n de] Eerste Kamer de samenstelling door he[t cri]terium van welvaart beheerscht zou wo[rden]. Dat intusschen niet alleen hier te lande, [maar] ook — en vooral — in Indië het ontwe[rp ...] Graeff ongewone belangstelling blijft tre[kken,] daarvan getuigen steeds de overzichten v[an de] Indische persuitingen (Inheemsche zoow[el als] Europeesche) in dit blad. Men verzuime niet daarvan kennis te nemen.

De Indische beweging. In de Koloniale School [voor] Vrouwen en Meisjes heeft de heer J. P[...] Blumberger een voordracht gehouden ov[er de] zgn. Inlandsche beweging. Het Vaderland [van] 15 dezer (Avondblad A) bevat een vrij u[itvoe]rig overzicht.

Voordracht over Indië door de microfoon. W[oens]dag 23 dezer houdt de heer G. J. Staal vo[or de] A. N. R. O. te Hilversum eene voordracht [over] „De ontwikkeling van de verhouding tus[schen] Nederland en Oost-Indië". Voor de lezer[s, die] deze voordracht niet volgen (beter gezegd[: niet] gevolgd hebben, want als het K. W. vers[chijnt,] heeft ze reeds plaats gehad) de medede[eling,] dat de heer Staal zijn onderwerp te voren [heeft] ingeleid in de *Aetherbode* van 20 Novem[ber.]

Prof. Mr. J. C. Kielstra is naar Indië vertro[kken,] ten einde als leider op te treden van een [...] deelnemers aan de excursie, welke door d[e Jan] Pieterszoon Coen-Vereeniging weder wer[d uit]gezonden. Ditmaal zijn de deelnemers ge[vormd] deels uit personen die nog aan een Aca[demie] studeeren, deels uit personen, die hun [studie] reeds voltooid hebben.

Overste L. V. v. Berg †. Te Nijmegen is over[leden] op 80-jarigen leeftijd de oud-luit.-kol. [inten]dant van het Ned.-Ind. leger L. V. v. Ber[g. Na] zijn aanstelling als tweede luitenant bij [de in]tendance van het Indisch leger nam hij [deel] aan de krijgsverrichtingen in Atjeh in 18[..-] 1894 en aan de Lombok-expeditie. Hij ve[rwierf] verschillende eereteekenen voor belan[grijke] krijgsverrichtingen in Indië. In 1895 we[rd hij] benoemd tot ridder in de orde van den [...] Leeuw. Drie jaar later verliet hij den d[ienst] met pensioen.

A. H. H. S. Hermens †. In den ouderdom van 6[.] is te 's-Gravenhage overleden de heer A. [H. H.] S. Hermens, gep. assistent-resident.

Een assistent vermoord. Aneta seint dd. M[...] 14 Nov., dat op de onderneming Soengei [...]

bia van de firma Harrisons and Crossfield de assistent Robert Allan door koelies is vermoord. Oorzaak onbekend *)

nieuws! Een Aneta-telegram van 14 dezer meldt dat het *vrijwel vaststaat* dat de koloniale tentoonstelling te Parijs tot 1931 *uitgesteld*. In het K.W. van twee maanden geleden werd zulks reeds uit zeer goede bron als *feit* medegedeeld.

lie verleend. De Gouverneur-Generaal heeft aan den ter dood veroordeelden Bantamschen communist Samba gratie verleend.

ersitaire examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht de heeren J. Prins en Mohamad Joesoef. — Bevorderd tot doctor in de wis- en natuurkunde de heer J. Hofker op proefschrift: The foraminifera of the Siboga expedition, enz.

llen van cholera. Batavia, 17 Nov. (Aneta). Te Pintoe Besie zijn enkele gevallen van cholera voorgekomen. Op groote schaal zijn inentingen aangevangen.

tregelen tegen de pers. Batavia, 17 Nov. (Aneta). Naar het Bat. Nieuwsblad meedeelt, bereidt de Regeering een regeling voor tot het nemen van administratieve maatregelen tegen de pers. Tot deze maatregelen zou behooren de sluiting van de drukkerij met een maximum-tijd van een maand. (De *N. R. Ct.* kan nauwelijks gelooven dat de Ind. Regeering zulke *drastische* maatregelen tegen de Indische pers zou beoogen).

mooie daad. Iemand die onbekend wenscht te blijven, heeft twintig duizend gulden geschonken voor het ziekenhuis voor *Scheeps- en Tropische ziekten* te Rotterdam.

J. de Jaager †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 78 jaar, overleden de heer C. J. de Jaager, oud-lid van den Raad van Indië, ridder in de orde van den Ned. Leeuw.

Gatsonides †. Blijkens bij de familie hier te lande ontvangen telegr. bericht is de heer M. Gatsonides, controleur bij de Agrarische zaken, te Soerakarta overleden.

*) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de *N. R. Ct.*

Een Atjesche dwangarbeider als Schildwacht!

door

J. F. C. NIENHUIS,

Oud-Hoofd van het Gevangeniswezen in N.-I.

—o—

Het bericht, dat 800 Communisten naar Noesa Kambangan zullen worden gezonden, om op dat eiland hunne straf te ondergaan, roept herinneringen wakker aan de eerste levensjaren van dit strafetablissement.

Lang is het nog niet geleden, een goede 20 jaar, dat de eerste dwangarbeiders op Noesa Kambangan aankwamen, om daar onder leiding en toezicht van het personeel van het Boschwezen een deel van het oerwoud te gaan kappen voor den aanleg van rubber-tuinen.

Het was een moeilijk begin, een weinig ordelijke toestand. Naarmate het aantal tewerkgestelde dwangarbeiders grooter werd, steeg de beruchtheid van Noesa Kambangan vanwege de moordaanslagen, die er plaats vonden. Ook de ontvluchtingen op groote schaal van dwangarbeiders, die de bewoners van den overwal molesteerden, vrouwen verkrachtten en de mannen mishandelden, brachten Noesa Kambangan in een kwaden reuk. Een handjevol personeel onder een cipier, die spoedig wegens ongeschiktheid moest worden ontslagen, had orde te houden onder honderden tot zware straffen veroordeelde misdadigers, die niet allen even gemakkelijk te regeeren waren. Vooral met de Atjehsche dwangarbeiders was in de eerste dagen moeilijk te bezeilen.

In 1911 ging de rubber-aanplant op Noesa Kambangan van het Boschwezen over naar het Gevangeniswezen. De gestraftenkwartieren kwamen onder een gevangenisdirecteur, aan wien de bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen werd gegeven, waardoor de handhaving van orde en tucht beter gewaarborgd was. Langzamerhand kon ook het gehalte van het lagere bewakingspersoneel verbeterd worden, zoodat meer geregelde toestanden gingen heerschen.

De inspecteur van het gevangeniswezen, die, in de jaren waarover deze herinneringen loopen, Djokjakarta als standplaats had, kreeg tot taak eenmaal in de drie maanden de gestraften-kwartieren op Noesa Kambangan te inspecteeren en van zijne bevindingen aan het Departement van Justitie verslag uit te brengen.

Die inspectiereizen waren vermoeiende, doch belangwekkende tochten. In die jaren werd de gemeenschap tusschen het eiland en Tjilatjap nog uitsluitend door middel van prauwen onderhouden. De snelvarende motorbootjes van tegenwoordig lagen nog in het verre verschiet der wenschelijkheden; daar was toen nog geen geld voor.

Op Noesa Kambangan zelf waren nog geen behoorlijke wegen, met wegaanleg was pas een aanvang gemaakt. Wel konden de prauwen, door de diepe insnijdingen der kreeken, door het rizophoren-bosch heen varen, doch de afstand van de aanlegplaats der prauwen naar de verder landwaarts gelegen gestraften-kwartieren moest te voet worden afgelegd. Aan vervoer per as viel niet te denken, rijpaarden waren toen niet beschikbaar, wie slecht ter been was kon desnoods per tandoe vervoerd worden. Zij, die tegen de inspanning van een vermoeiende wandeling opzagen, maakten toen — en later ook nog wel — van dit vervoermiddel gebruik. Want al waren het geen dagmarschen, men moest toch een stevig wandelaar zijn, om aan een tocht naar de gestraften-kwartieren te kunnen deelnemen. Hooge bergen vindt men op het eiland niet, het is heuvelland, waarvan het hoogste punt niet meer dan 100 voet boven de oppervlakte van de zee uitsteekt, doch de voetpaden liepen door zwaar geaccidenteerd terrein en waren over groote afstanden van elke beschaduwing verstoken.

Het verst van Tjilatjap verwijderde gestraftenkwartier, tevens de meest westelijke nederzetting op het eiland, had den naam van Karang Anjar gekregen. Er waren uitsluitend Atjehsche dwangarbeiders ondergebracht; vele volgelingen van Toekoe Oemar ondergingen hier hun straf. Branikerels, die wel is waar veel moeite en last veroorzaakten, doch omdat zij iets flinks en ferms over zich hadden, eerder sympathie dan tegenzin wekten. Misdadigers, in den gewonen zin van het woord, waren de meesten dan ook niet. Hun vindingrijkheid, bij het uitdenken van middelen om van het eiland te ontvluchten, werd slechts geëvenaard door de stoutmoedigheid en het doorzettingsvermogen, waarmede zij hunne plannen ten uitvoer brachten. Herhaaldelijk is het voorgekomen, dat eenige Atjehsche dwangarbeiders, hetzij des nachts in het kwartier of overdag bij het werk in de rubbertuinen, de waakzaamheid van het personeel wisten te verschalken en met hun kapmes of ander gereedschap ontvluchtten. In het dichte oerbosch waren zij niet gemakkelijk op te sporen en zoodra zij de kans schoon zagen overvielen zij aan de kust een eenzaam visscher of verzamelaar van boschproducten, thuis behoorende in het tegenover Karang Anjar gelegen paaldorp. Zij maakten zich van zijn prauw meester en kregen zoodoende gelegenheid naar den vasten wal over te steken. De westelijkste punt van Noesa Kambangan nadert vrij dicht de kust van de Preanger Regentschappen. Eenmaal aan wal gelukte het wel, zoo niet goedschiks dan toch kwaadschiks, van de bevolking hulp te krijgen voor hunne verdere ontvluchting. Hoeveel malen die pogingen mislukten en de bevolking, te hoop geloopen, de vreemde indringers, waarvan zij de taal zelfs niet kenden, afmaakten, zal wel altijd verborgen blijven. Maar al zijn er vele gedrosten op geweldadige wijze aan hun eind gekomen, toch is het ook gebeurd, dat een Atjehsche dwangarbeider tot tweemaal toe van Noesa Kambangan wist te ontsnappen en eerst in zijn vroegere woonplaats in het gewest Atjeh weer werd opgepakt.

De zorg voor de bewaking van de dwangarbeiders was voor den directeur van Noesa Kambangan een bron van telkens terugkeerende verdrietelijkheden. Bij zijn driemaandelijksche inspectie-tochten naar het eiland was dan ook een der voorname punten waarover de inspecteur met den directeur van gedachten had te wisselen: het tegengaan van de ontvluchting van dwangarbeiders. Ook thans weer, bij den tocht waarover het hier gaat, kreeg de inspecteur, terwijl hij met den directeur in de prauw ge-

zeten was, waarmede zij van Tjilatjap naar Karang Anjar werden geroeid, de bijzonderheden van de laatste ontvluchting te hooren.

Het betrof ditmaal een geval waarbij 5 Atjehsche dwangarbeiders 's nachts in de bamboe-omwanding van het gemeenschappelijk slaaplokaal een gat hadden gemaakt. Na zich één voor één naar buiten te hebben gewrongen, hadden zij vervolgens de dubbele prikkeldraad-omrastering, welke het geheele emplacement omgaf, ondergraven en waren ze, zonder dat de op post staande bewaker er iets van gemerkt had, in de duisternis van den nacht verdwenen. Aan een den volgenden ochtend uitgezonden patrouille was het na ijverig speuren gelukt de schuilplaats van de gedrosten in het oerwoud te ontdekken. Bij de overvalling waren twee dwangarbeiders weer gepakt, de drie overigen hadden bijtijds het hazenpad kunnen kiezen. Een der ontsnapten was nog zoo brutaal de patrouille uit de verte tartend toe te roepen: „tida brani pasang" (je durft toch niet te schieten). Zoo was het inderdaad, de met karabijn en klewang gewapende bewakers mochten alleen in geval van nood, bij wettige zelfverdediging, van hunne wapens gebruik maken. Bepalingen, zooals niet lang daarna in het leven werden geroepen, welke het personeel de bevoegdheid gaf, na behoorlijke waarschuwing, op vluchtende gevangenen te schieten, bestonden toen nog niet. De dwangarbeiders wisten dit zeer goed, aan ontvluchting op het eiland was toen voor hen geen dadelijk levensgevaar verbonden.

Paaldorp Mandjingklak.

Maar rondzwerven op het eiland en zich schuil houden op de een of andere verborgen plek in 't bosch was toch niet geheel zonder ongemak. Voor korten tijd kon wel geteerd worden op hetgeen uit het kwartier was medegenomen, aangevuld door wat in het wild groeide en eetbaar gemaakt kon worden. Doch lukte het niet spoedig van het eiland weg te komen, dan was de kans groot op een of anderen dag een patrouille in de armen te loopen of door honger gedreven genoodzaakt te zijn vrijwillig(?) naar de rijstpotten van het gestraftenkwartier terug te keeren.

Dit laatste werd natuurlijk zoo lang mogelijk uitgesteld. Ook de drie dwangarbeiders, die voorloopig den dans waren ontsprongen, omdat zij door de patrouille, met de twee opgepakte gedrosten, niet verder konden worden nagezet, bevonden zich nog steeds in vrijheid.

Even voor de afvaart van Tjilatjap had de directeur nog met den cipier van Karang Anjar getelefoneerd. Den afgeloopen nacht was er ingebroken in de keuken van een der bewakers, alles wat daarin aan eetwaren aanwezig was had men meegenomen. Dit moesten de drie gedroste dwangarbeiders hebben gedaan, de honger begon blijkbaar te knijpen.

Begunstigd door schitterend mooi weer was de tocht van Tjilatjap naar Karang Anjar in nauwelijks 3 uur volbracht. Er was flink en onafgebroken geroeid. De vier Boegineesche dwangarbeiders, aangewezen als vaste roeiers van de directeurs-auw, hadden een geoefendheid in het hanteeren van de pagaai en een uithoudingsvermogen bij dien vermoeienden arbeid, welke het thans nog doet betreuren, dat zij niet voor deelneming aan een Olympiade in aanmerking konden worde[n ge]bracht.

Nadat het paaldorp Mandjingklak was vo[orbij] geroeid kwam de landingsplaats van Karang A[njar] in het zicht. De cipier met een Amboineesche [be]waker en een groepje dwangarbeiders stond[en] den aanlegsteiger de prauw al af te wachten. [Het] was eb en hiermede moest rekening worden ge[hou]den bij het aan land komen. Om den bamboes[teiger] te kunnen bereiken moest de prauw een eind [door] de modder worden gesleept, roeien was op [het] laatst niet meer mogelijk, daarvoor was het [water] al te ver weggezakt. Niet zo[nder] moeite en inspanning en op g[evaar] af van in de modder terecht [te] komen was ten slotte ieder be[hou]den aan land gebracht.

Er zou op Noesa Kamba[ngan] overnacht worden, ook al o[mdat] het voornemen bestond 's av[onds] eens na te gaan of de petrol[eum]verlichting van het gestraftenk[war]tier te Karang Anjar wel vold[oende] was. De laatste ontvluchting [had] opnieuw twijfel doen rijzen o[f het] wel langer verantwoord was [met] petroleumlampen te blijven [ver]lichten.

De pasangrahan, waarin den inspecteur en den dire[cteur] zou worden overnacht, lag op [een] hoog punt, niet ver van de [lan]dingsplaats. Het was wel een [flinke] klim, het terrein liep hier steil [om]hoog, doch eenmaal bovengek[omen] had men een uitzicht op de [Zui]derzee, zoo schitterend mooi, [dat] de eerste indruk daarvan, nu [meer] dan 16 jaar geleden opgedaan, levendig is geb[leven].

De logeergelegenheid was primitief, zooals in deze omgeving was te verwachten. Geheel [van] hout opgetrokken, met bamboe-omwanding en [atap]bedekking, stond de pasangrahan stevig ove[reind]. Een degelijk stuk werk door het Boschwezen [opge]richt, waarvan nog jaren lang een nuttig ge[bruik] kon worden gemaakt. De twee ruime kamers met twee van houten spijlen en luiken voor[ziene] vensters en het hoogst noodige meubilair, zag[en er] zindelijk en goed onderhouden uit.

Na het nuttigen van hun eenvoudig maal [zaten] de inspecteur en de directeur nog eenigen ti[jd in] de voorgalerij te praten en te rooken. De la[atste], een ervaren troepen-officier uit de moeil[ijke] Atjehjaren, had bijzonder veel slag om met d[wang]arbeiders om te gaan. Vooral de Atjehers, wie[r taal] hij verstond en ook een weinig sprak, hadden ontzag voor hem. Ondanks zijn streng optr[eden], wanneer dit geboden was, was ieder overtuigd [van] zijn strikte rechtvaardigheid.

Het gesprek begon te verflauwen, de slaap k[wam] opzetten. In gedachten zat de inspecteur voor [zich] uit te kijken. Toen hij het hoofd oprichtte en [naar] buiten staarde meende hij flauw een gedaante [te] onderscheiden, die uit de duisternis naar [voren] kwam en rustig op den ingang van de pasa[ngra]han toeliep. In de hand had hij een wapen, dat [den] vorm van een Atjehsche klewang had.

Ook de directeur had de gedaante, die een dw[ang]arbeider bleek te zijn, opgemerkt. Hij sprak [hem] toe en kreeg een antwoord, dat de inspecteur [niet] verstond, doch waaruit wel kon worden opgem[aakt], dat er geen onraad was. De cipier was er nie[t ge]heel gerust op geweest, dat de drie nog rond[zwer]vende ontvluchte dwangarbeiders dien nacht wederom op roof zouden uitgaan. Zij zouden d[e pa]sangrahan wel eens als doel van hun inbraak [kun]nen kiezen. Het bewakingspersoneel van Ka[rang] Anjar was niet sterk genoeg om een schildw[acht] voor den pasangrahan af te staan. De Amboine[esche] bewakers, flinke kerels, die tegen de Atje[hsche] dwangarbeiders waren opgewassen, moesten [ter be]telings op post staan bij het gestraftenkwartie[r, om] ontvluchting tegen te gaan. Welnu, het was ni[et de] eerste maal, dat de pasangrahan 's nachts, wa[nneer] de directeur daarin verbleef, door dezen A[tjeh]schen dwangarbeider, op wien de directeur me[ende] te kunnen staat maken, werd bewaakt. De m[et] uit zwaar zwart hout gesneden klewang was i[n zijn] handen wel geen doodelijk, doch toch een ge[vaarlijk] wapen, waarmee hij zijn landgenooten, indie[n zij] het wagen mochten de pasangrahan te naderen, op de vlucht zou slaan.

en directeur zouden zij met rust laten, daar zou voor zorgen. Had hij onder dezen directeur niet s tweemaal, ter gelegenheid van den verjaar- van H. M. de Koningin, één jaar kwijtschel- van straf gekregen en bestond dit jaar niet de dat hij op 31 Augustus voor algeheele kwijt-

Amboineesche bewaker.

lding van straf in aanmerking zou komen en r zijn land als vrij man zou kunnen terugkeeren? oen de inspecteur in den laten avond zijn slaap- er opzocht en door het venster naar buiten , zag hij den Atjehschen dwangarbeider met houten klewang in den arm heen en weer stap- Voor de veiligheid was gezorgd, de ambtena- van het gevangeniswezen konden rustig sla- zij werden door een dwangarbeider bewaakt! en proeve van reclasseering in grooten stijl.

nst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Boeatan's Feest-Uitstalling.

er eere van het Sint-Nicolaas- en Kerstfeest, zijn ij „Boeatan", in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, alleen voor het groote buitenraam, maar ook nen, in de beide Toonkamers, speciale exposities esteld van allerlei kleinere voorwerpen van t- en Wet-Indische kunstnijverheid, welke onder geschikt zijn voor feestgeschenken.

m met het oogenschijnlijk misschien zeer een- lige, maar in wezen toch zoo knappe en sier- e *vlechtwerk* te beginnen: *matjes* in verschil- de afmetingen, zoowel de kleurige van het eiland ean en de met rood en zwarte figuren plementair versierde van Moentillan, als de on- cheiden soorten van de Buitengewesten: van zeer decoratieve mendoeng-matten uit de Pa- gsche Bovenlanden en de fijn als kant openge- kte uit Assahan af, tot de sterke rottan-matten Borneo toe. En niet te vergeten: de prachtige, l-kleurige van orchidee-stengels vervaardigd uit bes. Deze betrekkelijk zoo goedkoope matten zijn sieraad voor iedere kamer, als bekleeding van r, wand of schoorsteenmantel. Achter divan, let, wasch- of toilet-tafel geplaatst, zijn ze tevens r praktisch.

Ook vindt men er gevlochten doosjes en taschjes allerlei vorm en kleur, zoowel uit Java, als uit de st verwijderde hoeken van den Archipel, van af gedistingeerde, haast onverslijtbare, geringde anwerk uit Singaparna, tot het allerfijnste uit zen vervaardigde o.a. van Sumatra. Uit Timor eigenaardige in drie richtingen gevlochten z.g. lam *gila*, en sigaretten-kokers, welke voor Euro- sch gebruik meer geschikt gemaakt zijn, door met invouwen wat te verkorten en van een ledere voering te voorzien. Een geschenk, dat zoowel heeren als dames welkom zal zijn, daar immers beide seksen tegenwoordig rooken!

Buitendien ook de huishoudelijke voorwerpen als: rijst- en koekjesmanden, manden en zeefjes, alles van superieure kwaliteit en afwerking, niet zoo grof en slordig gemaakt, als men ze tegenwoordig als exporartikel, wel ziet. De Indonesiërs zijn van huis-uit gesteld op mooie, zelfgemaakte gebruiksvoorwerpen, die zij bovendien nog gaarne op stijlvolle, typische wijze versieren. Laat ons trachten hen te houden aan deze goede gewoonte, welke wij gerust van hen over mogen nemen, door hen behoorlijk te betalen voor hun met zorg en liefde uitgevoerden handenarbeid.

Op het gebied van *weefsels*, daaronder ook *batiks* en *tritiks* begrepen, is „Boeatan" bijzonder goed voorzien; men vindt er een groote keuze van tafel- en divan-kleeden, portières en gordijnen, zelfs van beddespreien, loopers, kussens, theewarmers, taschjes en wat niet al. En de verscheidenheid in *koperwerk* is niet minder uitgebreid, in den vorm van: kommen, ketels, schalen, borden, vazen, kokers en doozen, zelfs van schilden en lampen, zoowel in het rijk geciseleerde werk uit Soerabaja en omstreken, als in het meer glad gehoudene, met enkele lotus-randmotieven uit Djocdja en het in ornament gegotene uit Sumatra.

In *edelmetaal* zijn er allerlei *sieraden:* ringen, broches, spelden, knoopen, amberbollen enz., maar ook zilveren doosjes en kommen met rijk uitgedreven ornament, afkomstig zoowel uit Sumatra en Bali als uit Djocdja en ook uit Tegal, waar de Regents-vrouwe, zuster van wijlen R. A. Kartini, deze kunst in bescherming genomen heeft, en met succes, getuige o.a. de mooie broodschaal met pauwmotieven versierd, die hier te bewonderen valt.

Van *lederwerk* vindt men er, behalve de kunstvolle wajangfiguren, mooie lampekappen, maar ook fijne bladwijzers (die met de libel, waarvan de vleugeltjes rusten op een fijn uitgeslagen effen veld, is allerliefst! En die in draakvorm zeer typisch!), terwijl er ook van het juist nu zoo in den smaak vallend *slangenleder* verschillende voorwerpen zijn, evengoed als van *schildpad;* deze laatste héél wat goedkooper, dan het beroemde, uit Frankrijk en Italië afkomstige.

In *houtsnijwerk* ziet men er o.m. zoowel de paneelen uit Oost-Java, in verschillende afmetingen, welke hier tusschen wand-betimmeringen en voor étagère en kapstokken zoo prachtig te verwerken zijn, als de Japara-doozen- en gongstandaards met de daarin hangende sonore-klinkende koperen bekkens, als de typische rijstscheppers en kleine vouwbeenen. Daarnaast tal van bewonderenswaardig snijwerk op bamboe-kokers uit Borneo, Sumatra en Timor. Er zijn gebruiksvoorwerpen, gesneden uit de mooie houtsoorten van Suriname. De uit rubber geknede West-Indische figuurtjes zijn mede zeer eigenaardig.

En dan niet te vergeten: het *aardewerk* uit verschillende streken, dat door zijn gevoelige vormen en sierlijk, hoewel eenvoudig ornament, zoozeer de aandacht trekt, zoowel het zwartgebrande uit Solo, waarvan o.m. de *doepa*-branders, de fijne koelkannen, de kommen met paarlrandjes en de ronde aschbakjes met diermotiefjes zulk een groote bekoring hebben, als niet minder dat uit de Kei-eilanden, dat dikwijls aan de beroemde Grieksche terracotta's herinnert!

Waarlijk er is daar in Heulstraat 19 een zeer groote keuze van smaakvolle geschenken, bijzonder geschikt voor Sint Nicolaas-surprises en voor den kerstboom. Door deze te kiezen bevordert men niet alleen hier den smaak voor de Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt-artikelen, maar ook ginds den blijvenden aanmaak er van, want naarmate „Boeatan" verkoopt, kan zij ook weer nieuwe bestellingen doen.

Maar ook belangstellende niet-koopers zijn altijd in Boeatan welkom, zoowel zij, die inlichtingen wenschen, als zij, die inlichtingen kunnen geven, omtrent de een of andere tak van kunstnijverheid.

De band van waardeering tusschen het Westen en het Oosten zal er door worden versterkt!

Onder het vermelden van ale deze bewonderenswaardige uitingen van kleinkunst werden wij onwillekeurig herinnerd aan een artikel van den heer *J. A. Loebèr Jr.* in *„De Indische Gids"* van September j.l., dat hij schreef naar aanleiding van het onlangs bij Stalling te Oldenburg verschenen fraai geïllustreerde boek, getiteld:

Religie en Kunst onder Natuurvolken.

De heer Loebèr, die meent, dat er geen eigenlijke natuurvolken meer zijn, is het lang niet in alle opzichten met den schrijver van dit boek eens en komt dan ook tot de slotsom:

> „In ieder geval komen wij op dit ethnologisch studiegebied niet verder, als we blijven vasthouden aan het wanbegrip „primitieve volken". Die tijden zijn reeds lang voorbij en onze studie zou grooter voortgang maken, indien men eens wilde inzien, dat, wat we observeeren, vermoedelijk slechts débris van hoogere beschavingen zijn."

Met voorbeelden wijst de heer Loebèr aan, dat in tegenstelling tot de bewering van von Sydow, — die vooral de plastiek op den voorgrond zet en beweert, dat bij deze volken de bouwkunst niet meetelt —, dat op Sumatra, Midden-Celebes en Nieuw-Guinea juist deze kunst, zij 't dan ook in hout, zulke prachtige dingen te zien geeft.

Met betrekking tot Indonesië schrijft de heer Loebèr nog o.m.:

„Als reeds gezegd bood juist het gemeenschapsleven uitermate gelegenheid om minder of meer begaafde lui aan gemeenschappelijke doeleinden dienstbaar te maken.

„En zoo ontstond die massale groei, die we nog heden ten dage op Indonesisch gebied in verschillende stadia kunnen waarnemen en volgen. Waren het uitingen van enkelingen geweest, ze zouden reeds lang verdwenen, in den tijdenloop verzwolgen zijn. Het blijven bestaan dier zelfde stadia is alleen als massale uiting verklaarbaar.

„Ook Sydow erkent in algemeen opzicht de groote beteekenis dezer gemeenschapsuiting.

„Eenmaal een geestelijke hoogte bereikt hebbende, had het gemeenschapsleven afgedaan en uitgeleefd. In begintijden een steun der menschheid, werd het later tot ballast, onbekwaam tot verdere daden.

„En deze conclusie teekent het kunstleven in ons Indonesië, veel bereikte men, doch hooger stijgen was onmogelijk, omdat de sterke individualiteit, de kracht van den begaafden, genialen enkeling had moeten volgen. En deze ontbrak en zoo deze er geweest was, zou hij verstikt, doodgedrukt zijn in den sleurgang der afgeleefde gemeenschap.

„Hoezeer het persoonlijke op Indisch kunstgebied ontbreekt, bewijst het bijna volslagen ontbreken van namen van kunstenaars. De Javaansche literatuur, kwistig namen vermeldend, bericht wel van princessen die batikken, om daarmee de vereering dier dames voor bepaalde figuren uit te drukken, doch nergens spreekt men van batiksters, die uit liefde aan die kunst haar leven gewijd hebben.

„Bestudeer het batikken opmerkzaam, zooals ik het gepoogd heb te doen, waar vindt u iets over beroemde batiksters, die er toch geweest moeten zijn? Ze zijn in de massa verdwenen en wellicht is juist dat verdwijnen, dat moeten verdwijnen de oorzaak geweest, dat prominente verschijningen geen baan konden breken, zooals zulks wel in onze Westersche kunst het geval geweest is. Franquemont is de eenige naam eener Ned.-Ind. dame, die bewaard gebleven is, omdat ze een echt groen gevonden heeft, dat ze als echte „idealiste" als geheim in het graf heeft meegenomen.

„Dat ontbreken der krachtige persoonlijkheid, zonder welke elk kunstleven moet doodbloeden, verklaart eigenaardigheden der Indonesische kunst, die we anders niet verklaren kunnen", zoo meent schr. Als noot, voegt de heer Loebèr hieraan toe:

> „Juist om dit gewichtig punt stelde ik mijn voorstel van een batikstation, een cursus voor begaafde batiksters voor: om de inlandsche kunst krachtig te kunnen bijstaan. Een school op dat gebied is in velerlei beteekenis onmogelijk, wel een fakultatieve cursus, die slechts gehouden wordt, als geschikt leerlingmateriaal aanwezig is.
>
> Doch typisch Indisch is het heele plan als bagatelle verworpen!"

En hij vervolt: „Ik herinner bijv. aan de schitterende, Timor-tibag's,[1]) die ik vroeger uitvoerig beschreef met een ornamentatie, die men ook in Europa zelden vinden zal. Na den invoer van blikken tabaks- en kalkdoosjes met... een spiegeltje voorzien maakt men nauwelijks deze waarlijk schoone kokers meer.

[1]) Bij Boeatan is daarvan thans een uitgebreide verzameling. — Red.

„Men ziet het op weefgebied. Prachtige weefs sinds oude tijden gemaakt, worden verdron door slechte katoendrukken.

„De Javaansche dans, die ook weer van E peesche zijde op den voorgrond is geschoven, bij ons triomfen. En ze verdient het! R. M. Jodj moet in „*Oedaja*" zich beklagen, dat „de aanrak met het Westen niet in goeden zin bevruchtend de Javaansche hofdansen heeft ingewerkt, getu b.v. de invoering van Westersche pistolen, d de danseressen onder het dansen af te schieten het ten tooneele brengen van een zinken kan waaruit eenige vergulde gummiballen worden geschoten door een regiment Boegineesche daten *(Pradjoerit Boegis)* in Europeesch unifor

„Overigens heeft dezelfde Javaansche aris kraat gepoogd om op traditioneele basis ind dueele dansen te scheppen, wat wèl beteek heeft."

Naar aanleiding van dit laatste worde er hier herinnerd, dat op *Woensdag 30 dezer*, tot bes van een mooi Kamer-muziek-concert, ten bate den *Ned. Kinderbond*, in de groote zaal van *Pul Studio*, te 's-Gravenhage, een Javaansche *Serim* dans zal worden uitgevoerd door *Siti Sun* die deze kunst met de princesjes van Pakoelamsche Huis te Djocdja, in de danssch *Krido Bekso Wiromo*, onder leiding van Pange Ario Soerjodiningrat leerde, en zóó goed, dat H Borel, toen hij haar zag dansen, opmerkte: „dat in een vorige incarnatie zeker een Javaans *Serimpie* (hemelnymph) geweest moet zijn".

Deze dans zal worden begeleid door de m Salendro-gamelan van „Boeatan", bespeeld d leden van het „Ned. Indonesisch Verbond van J gerenorganisaties". Zeker is het een gelukkige dachte om bij Europeesche muziek, nu en dan de Javaansche te doen hooren.

Persoverzicht uit de Indische Blad

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De voorgestelde wijziging in de samenstelling van den Volksraad.

Ir. Dijkerman, burgemeester van Soerabaja, d de in een persgesprek aan de *Ind. Crt.* mede, hij vóór het regeeringsvoorstel is; de Landvo heeft hiermede van een juist politiek inzicht d blijken. *Ir. D.* is er zeker van dat, wanneer de landsche bevolking de overtuiging heeft dat zij de vertegenwoordigende lichamen een plaats neemt, waardoor zij niet steeds overstemd kan w den, zooals thans wèl het geval is, haar wantr wen en ook haar wrok tegen de Nederlands heerschappij gaandeweg zullen afnemen. Uit van de behandeling van het regeeringsvoorstel z.i. niet noodig en zou de Inlanders weer tele stellen. Een Inlander voelt zeer goed aan of m het oprecht met hem meent, zoodat, indien wij Inlanders meerdere zetels in de vertegenwoordig de lichamen toekennen, zij deze daad niet zul reciproceeren met het besturen onmogelijk te m ken. Zij voelen dan, dat het ons ernst is met voornemen om den Inlanders daadwerkelijk aandeel te geven in het bestuur van dit land. Inlanders hebben — om een voorbeeld te noem — een haast onbegrensd vertrouwen in den rec vaardigheidszin van dezen Gouv.-Generaal. Toen eerste ter dood veroordeelden, naar aanleiding de communistische relletjes, door den Landvo gratie verleend werden, hadden de Inlanders overtuiging, dat deze verleening van gratie slec geschiedde op gronden van recht en rechtvaar heid, zoodat de kreten van verontwaardiging, in zekere kringen over deze daad van den G werden aangeheven. begrijpelijkerwijze groote stemming wekten. Maar toen de latere ter-do veroordeelden geen gratie verkregen, zweeg e eens de geheele Inlandsche pers, omdat de In ders beseften, dat ook deze beslissing slechts w ingegeven door de hooge gevoelens van strikte partijdigheid en rechtvaardigheid, welke den P soon van den heer De Graeff kenmerken.

Vervolgens vertelde de heer Dijkerman wat heer *James*, van de Y. M. C. A. en lid van den meenteraad van Calcutta, hem medegedeelde over *zetelverhouding tusschen „natives" en Engelsch in de Br.-Indische gemeenteraden*. In den gemeen raad van Calcutta hebben 16 Engelschen en 64

…rs zitting, maar desondanks heerscht er in dat …ge een zeer aangename samenwerking tusschen beide bevolkingsgroepen. Hierbij moet niet uit …oog verloren worden, dat de Br.-Indiërs over algemeen tot veel heftiger politieke uitingen in …t zijn dan de Inlanders in Ned.-Indië. Deze goe… samenwerking is toe te schrijven aan het besef …de Br.-Indiërs, dat zij het gevaar van overstemd …rden door een Europeesche meerderheid, niet …even te vreezen. Gebleken is, dat met de Brit… belangen door de Inlandsche meerderheid ter… rekening wordt gehouden, zoodat rassen…licten zich in den boezem van dat college niet …doen.

…t *Soer. Hbl.* (8/10, 3de bl. *„De Macht van Bui…org" Z.*) betreurt het dat het Ontwerp door den …egenwoordiger van Hare Majesteit is gelanceerd …der dat met de residenten bespreking heeft …s gevonden. Men roept jaarlijks de residenten …geheel Indië bijeen, om het Rege…ngsinzicht …etsen aan het hunne, om profijt te trekken van …ne groote practische ervaring. Men heeft met … gesproken over desascholen, volkslectuur, de …ndsche beweging en de Chineezenpolitiek, doch … geen enkel woord is gerept over een zoo be…rijke kwestie als die der vorming eener Inland… meerderheid in den Volksraad. Volkomen kan … *Soer. Hbl.* (12/10, 3de bl. *„De juiste diagnose"* …zich vereenigen met de opmerkingen van oud-…ister *Colijn* in de „Standaard". Met den heer …n keurt de heer Z(entgraaff) af: onbezonnen …haasting bij pogingen tot wijziging van het …tsbestel; veronachtzaming van de plicht, reke… te houden met het snelheidsvermogen der mil…enmassa; aanvaarden, als leidend beginsel, … de zenuwachtige haast van goeddeels gedena…aliseerde Inlanders; streven naar bevrediging … heethoofden.

…e *Loc.* (15/10, blz. 35 *„Onmogelijk"*) consta…t dat het ontwerp, dat Indië verzoening bren… moest, thans een strijd ontketend heeft als dat … slechts zelden heeft gekend. Daar is een at…feer van wrevel, scherpte en verdeeldheid ont…n, zóó schadelijk en dermate belemmerend voor … groote en goede werk dat te verrichten is, dat …aan vóór alles een einde gemaakt moet wor… Het zou daarom een daad van wijs beleid zijn … vóór alles de rustige politieke verhoudingen te … terugkeeren, die een voorwaarde zijn voor …htdragenden arbeid. De omstandigheden, die …s de uitvoering van een op zich zelf niet over…g belangrijk, noch gevaarlijk, noch begeerlijk …werp onmogelijk maken, zullen niet duurzaam … De Indische Regeering kan Land en Volk een …st bewijzen, indien zij de behandeling van dit …stel, dat toch eerst in 1931 uitgevoerd zou …den, uitstelt totdat die kan geschieden in een …ner en zuiverder atmosfeer. De taak juist van … Regeering is te belangrijk, dan dat het vol…gen daarvan door de ontijdige behandeling van … ontwerp mag worden belemmerd of vertraagd.

…en leze in dit verband de *Deli Crt.* (17 en 18/10), … *Sum. Post* (17/10, 3de bl. „De Inl. meerderheid" …slag van een vergadering van 1500 Inlanders te …an), het *Soer. Hbl.* (8/10, 3de bl. „Van *S. I.* … *P. S. I.*"; 12/10, 3de bl. „Uit de Vorstenlan…"; 13/10, 3de bl. „De invallen bij de Indonesi… studenten"), het *Bat. Nwsbl.* (17/10 „Gif uit …land"), *De Loc.* (14/10, blz. 27 „De nieuwe …munistische partij", Alimin's invloed en Orga…tie in Java's Oosthoek) en de *Java-Bode* (18/10 …derhoud met Gouverneur Hillen").

De houding der Inlandsche pers.

…en der medewerkers van de *Java-Bode* had een … onderhoud met den procureur-generaal en …de in verband met de aandacht, welke aan de …estie van het toezicht op de uitingen van een … deel der Inlandsche pers besteed wordt, de …g of het uitblijven van vervolgingen wellicht … resultaat is van het aannemen van een nieuwe …cipieele gedragslijn. *Mr. Duyfjes* antwoordde …kennend, merkte op, dat er in de houding van … parket tegenover felle uitingen geen verande…g is gekomen, *doch dat er wel veel veranderd is …den toon der Inheemsche pers* welke verande…g, in vergelijking met den toestand van eenige …n terug, toen men den bloeitijd kende van de …ijke communistische blaadjes, gunstig is te …men. De *J. B.* en de *Deli Crt.* (18/10) noemen …eene wel wat optimistische opvatting".

Op de *Persconferentie ten Paleize* (*Java-Bode*, 13 …4/10) antwoordde de Landvoogd op een desbe…ffende vraag, dat er in ieder geval nooit bijzondere maatregelen zuilen worden genomen tegen de Inlandsche bladen alleen. Worden die ooit genomen, dan betreffen ze de geheele pers. De G.-G. wenschte niet te treden in eene beoordeeling van den persoonlijken indruk van den proc.-generaal. Volgens de *Ind. Crt.* is binnenkort een wetswijziging te verwachten, blijkbaar op de geheele pers betrekking hebbende.

Het normalisatie-vraagstuk.

Normalisatie is het brengen van eenheid op technisch gebied en wel daar, waar ongewenschte verscheidenheid bestaat. Bijv. worden electrische lampen voorzien van schroef- dan wel van bajonetfitting. Het bestaansrecht van beide soorten fitting erkennende, zal men toch evenzeer tot de slotsom moeten kopen, dat eene groote verscheidenheid in beide typen oorzaak zou zijn van groote verwarring en last. Indien men een lamp zou willen verwisselen, ware men telkens verplicht op te geven de soort van schroefdraad, waarbij de kans op vergissingen zeker nog niet uitgesloten zou zijn. Thans eischt men van den leverancier eenvoudig een lamp van een zekere kaarssterkte en daarmede is de zaak afgeloopen. In vroegere jaren bestond deze normaliseering in lampen-fittings uiteraard niet. Pas door innige samenwerking van fabrikanten onderling, heeft men deze eenheid weten te bereiken. Eerst in 1926 werd door het internationaal electrisch comité te New York een internationaal type van bajonet-fitting bepaald *(Soer. Hbl.* 8/10, 2de bl.).

Op de *13de Jaarmarkt* te Soerabaja *(„Soer. Hbl.")* 24/9 t/m 5/10) trok de ingezonden expositie van de „Hoofdcommissie voor normalisatie in Nederland" weinig bezoekers. In 1916 werd de Hoofdcommissie door bemoeienis van de Ned. Mij voor Nijverheid en Handel en het Kon. Instituut van Ingenieurs opgericht; dit centraal lichaam streefde sedert dien radiaal naar: *het brengen van eenheid.* Twintig landen hebben zich thans gezet tot oplossing van het normalisatievraagstuk. Innige samenwerking werd reeds verkregen. Zoo valt te verwachten, dat het internationaal lichaam, met name de International Standards Association (I. S. A.) binnenkort met vrucht zal kunnen arbeiden. De normalisatie bepaalt zich tot het verkrijgen van *besparing voor de Nijverheid door het vastleggen van technische, administratieve* en *handelsvoorschriften,* dit in samenwerking van alle groepen, die daarbij geïnteresseerd zijn.

In *Ned.-Indië* vallen grooter moeilijkheden dan in Europa te verwachten bij eene eventueele rigoureuze doorzetting van een normaliseering, daar hier, vooral in de specifiek Indische industrieën, geheel andere toestanden heerschen. Vandaar, dat het zoo gewenscht is, dat ten deze de meest mogelijke samenwerking heerscht tusschen het centrale lichaam ter bevordering der normaliseering in Nederland en de Industrie. Over gebrek aan samenwerking kan, dunkt het *S. H.*, niet worden geklaagd, waar de normalisatie-belangen in Indië worden vertegenwoordigd door het *Proefstation voor de Java-Suiker-Industrie* te *Pasoeroean,* welks technische afdeeling (Dir. *dr. Pritzelwitz van der Horst*) op aanvraag alle gewenschte inlichtingen kan verschaffen. Het is ook dit station, dat zorg draagt voor de propaganda in Indië. Het Centraal Normalisatie Bureau te 's-Gravenhage heeft thans voor Indië de normalisatie van railmateriaal beneden 20 K.G. per strekkende Meter ter hand genomen, waartoe vooral aanleiding bestaat wegens de uitgebreide toepassing daarvan op de Java-suikerondernemingen.

Celebes (vervolg).

De heer *Zentgraaff* zag op den weg van Rante Pao via Enrekang naar Boni (*Soer. Hbl.* 10/10, 3de bl.) weinig van de *huizen,* die als regel op eenigen afstand van den weg in het groen der bamboe-bosschen verscholen liggen. In vroeger jaren woonden de *Sadang-Toradja's* het liefst op weinig toegankelijke heuvelkammen en -toppen, waar men althans eenigszins veilig was voor overvallingen door de eigen landgenooten, doch geleidelijk is het bestuur, nu het land ongestoorden vrede heeft, er in geslaagd de menschen naar gemakkelijker bereikbare plaatsen, en wat meer in de nabijheid der wegen, te doen verhuizen. De weg van Rante Pao naar Makale is in uitstekende conditie en voert door een goed bebouwd gebied; vooral valt de zorg op welke aan de sawahs is besteed. De karbouw doet hier aan het sawah-werk niet mee; een buffel in het rijst-

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

Voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende advertenties.

AANNEMERS EN BOUWKUNDIGEN
W. van Heyst, Velsen.

AUTOHANDELAREN
N. V. James Nefkens, Laan v. Meerdervoort 96c, Den Haag.

BAD- EN ZWEMINRICHTINGEN
Badinrichting „De Regentes", Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS
J. Krul, Noordeinde, Den Haag.
C. A. Nieuwstadt, Kranenburgweg 61.
Gebr. Ooms, Indigostraat 89, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN
De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
P. J. v. d. Berg & Co., Anna Paulownastraat 87, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Jos. D. Netten & Co., Sportlaan 3, Den Haag.
Taams & Keyser. Bankastraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN
Begrafenisonderneming „Simplicitas", Denneweg, Den Haag.

BLOEMISTEN
J. M. Hermans, Kon. Wilhelminal. 527, Den Haag.
D. Maarschalk, Valeriusstraat 113, Den Haag.

BOEK- EN KUNSTHANDEL
D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.

BOEKDRUKKERIJEN
N.V. Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX
Bouwbureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
Bouwbureau C. Hoogendoorn, Ieplaan 201, Den Haag.
J. Rozestraten, Vondelstraat 49, Amsterdam.

BRANDSTOFFEN
Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
N.V. Haagsche Brandstoffenhandel „De Concurrent", Trekweg 84, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

BROODFABRIEKEN
Gebr ten Hoeve, Wald. Pyrmontkade 2c, Den Haag.

COMESTIBLES EN DELICATESSEN
. C. Haring-Waterreus, Symonszstraat 15, Scheveningen.
A. W. M. Polders, Franklinstraat 78, Den Haag.
Joh Foet. Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

CREDIETMAGAZIJNEN
„De Residentie", L. Beestenmarkt 121, Den Haag.

DAMES- EN HEERENKLEERMAKERS
Derlum's Kleermakerij,, Weimarstr. 65, Den Haag.
„Dress", Valeriusstraat 72, Den Haag.
The Encos, Weimarstraat 24a, Den Haag.
Fa. de Groot en v. d. Lans, Pijnboomstr. 4a, Den Haag.

DAMESKAPPERS
Maison Alice, Plein 11, Den Haag.

DANSINSTITUTEN
Dansinstituut Ewy de Clercq, Frankenstraat 5, Den Haag.
Dansinstituut „Henri", Archimedesstraat 64, Den Haag

DETECTIVE-BUREAU
„Hilvers", Westeinde 235, Den Haag.

DIVERSEN
G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

DROGISTEN
Drogisterij „De Boer", Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
Drogisterij de Laan, L. v. Meerdervoort 527, Den Haag.
G. v. d. Sel, Copernicusstraat 221, Den Haag.
A de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN
P. v. d. Berg, Bankastraat 41, Den Haag.
Van Eijck. 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.
N.V. Werkmetaal, Piet Heinstr. 17, Den Haag.

EXPEDITEURS
't Veentje, Helmerstraat 10, Den Haag.

FEESTARTIKELEN
Klaassen, Prinsestraat 4, Den Haag

veld is pemali (taboe). *De sawahs worden hier, na den oogst, nog voortdurend nat gehouden,* en zoo ziet men overal de velden onder water. Wederom eene gewoonte, welke in strijd is met onze landbouw-theorieën; deze zouden immers vergen, dat de grond een poos droog ligt om te kunnen uitzuren. Maar het zou niet de eerste maal zijn dat onze theorie het aflegde tegen de geheel langs empirischen weg verkregen kennis der bevolking, het resultaat der ervaring van eeuwenlangen practischen arbeid. De Toradja is een zeer goed landbouwer en hij zal wel z'n reden hebben om te doen, zooals hij doet, ook al is hij niet in staat het „waarom" te vertellen.

Na Enrekang wordt Rappang gepasseeerd, daarna Singkang in de streek der groote meren — dat van *Sidenreng* en dat van *Tempeh* — in het midden van dit been van Celebes met zijne typische topografische geaardheid. Dit is het centrum van het *rijst- en maïsgebied.* De export is in sommige jaren van groot belang en dan is het begrijpelijk dat men ook hier heeft gedacht aan den aanleg van spoorwegen. Het plan voor den aanleg eener *spoorlijn van Paré-Paré naar Singkang* (*Tjabenge*)heeft instemming gevonden bij den Gouverneur van Celebes, hetgeen Z. bevreemdt. Het gaat om eene lijn van 108 K.M., geraamd op *f* 8 millioen. *Paré-Paré* wordt dan Oceaan-haven (*Soer. Hbl.* 11/10, 3de bl.). Inderdaad is de baai daar zeer mooi en biedt zij schepen eene uitstekende ligplaats aan den steiger. Met den droom van de zeehaven Paré-Paré heeft de rijstexport vooralsnog niets uitstaande. De vraag: van welke havens directe afscheep naar het buitenland plaats heeft, wordt geheel beheerscht door de opvatting der vrachtenconferentie. Deze handelt op grond van zakelijke overweging. Dit zag men, toen zij Menado inschakelde, waar opereerende buitenlandsche concerns copra met vreemde schepen direct naar Amerika en Denemarken verzonden. Het is een vraag of de vrachtenconferentie Paré—Paré zou inlasschen als afvoerhaven direct voor het buitenland en of zij dit zou doen als het gaat om concurrentie met de Kon. Paketv. Mij. Er zou meer kans op bestaan dat de K. P. M. zich, tot behoud van het Palima-transport, met concurrentie-tarieven te weer stelde. *Celebes heeft wegen noodig*; goede wegen in velerlei richting, als zoovele kanalen in het economisch organisme. Blijkt dat men voortdurend kan rekenen op een vervoer van bulk-artikelen over lange afstanden, dan is het nog tijd genoeg om een kleine *f* 10 millioen vast te leggen in eene spoorlijn.

Men behoeft in *Boni* niet meer als tijdens de expeditie in 1905 naar een paardenpad te zoeken; een net van wegen biedt overal gemakkelijke communicatie (*Soer. Hbl.* 13/10, 3de bl.). De rijstvelden liggen allerwegen in hun rijpe pracht; de huizen zien er oneindig beter uit en overal zijn symptomen van grooter welvaart. Er is hier een flink stuk werk verricht en men ziet hier, beter en sterker dan in elk ander deel van Zuid-Celebes, de resultaten van ons koloniaal stelsel, in zijn toepassing mogelijk geworden na de uitstekende actie onzer troepen.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (10, 11, 12 en 13/10 *„'s Landvoogds reis"*) en het *Soer. Hbl.* (10 en 11/10, 4de bl. *„Het bezoek van den G.-G.*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De „Inlandsche meerderheid" in den Volksraad.

Deze kwestie heeft begrijpelijkerwijze nog steeds de volle belangstelling van de Indische pers, zoowel de Europeesche en niet-Europeesche. Uit deze laatste geven wij hieronder eenige beschouwingen.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* te Batavia geeft in het nummer van 5 September een korten uitleg van de zaak en van de houding der verschillende Europeesche partijen en nieuwsbladen, t.w. van de Katholieke, de Christelijk-Historische en de anti-revolutionnaire partijen, het I. E. V. en het *Nieuws v. d. Dag voor N.-I.* en zegt vervolgens dat het zoo'n belangrijke kwestie niet is, daar de Volksraad slechts een adviseerende stem heeft en het hoofd moet bukken voor de beslissing der Regeering in Nederland. „De Volksraad wikt, maar Nederland beschikt".

De Inlandsche meerderheid in den Volksraad zou maar een heel klein politiek present zijn en toch is dit weinigje zoets voor de Inlandsche groep voldoende geweest om de conservatieven onder de

Nederlanders in rep en roer te brengen. Het [...]
merkwaardige vindt de redactie het geschrij[...]
een I. E. V.-lid in het *Nieuws*, dat trotsch ver[...]
dat de Indo-Europeanen hier niet geregeerd [...]
schen te worden door een „Inlandsche me[...]
heid", doch slechts door een Europeesche me[...]
heid.

De tegenwoordige G.-G. heeft gezegd, dat [...]
waardeering heeft voor de Inlandsche nationa[...]
weging, maar dat hij gaarne zou hebben dat di[...]
weging zich langs parlementairen weg be[...]
namelijk door het kanaal van den Volksraad e[...]

Naar de redactie meent is de Inlandsche [...]
thans in twee groote deelen te splitsen, die [...]
nationalisten, die op onverschillig welke wijz[...]
spoedig mogelijk de onafhankelijkheid wensch[...]
verkrijgen en de nationalisten die den „parle[...]
tairen" weg kiezen: deze laatste groep wordt [...]
namelijk gevormd door Inlandsche ambtenar[...]
Gouvernementsdienst. Doch ook zij kan niet [...]
vend tevreden worden gesteld indien de rechte[...]
geleidelijk aan vermeerderd worden.

Daarom kan het een verstandige zet van de Re[...]
ring worden genoemd dat zij telkens de rechte[...]
Inlandsche groep vermeerdert, zoodat het „[...]
mentairisme" niet als het water in een poel [...]
staan, doch voortstroomt als levend water. Zel[...]
niet-geduldige partij wordt er door aangetro[...]
zooals gebleken is uit de houding van Dr. Soe[...]
die van non-coöperator bijna coöperator gew[...]
is, nadat hij gehoord had van het schenken [...]
Inlandsche meerderheid in den Volksraad.

In het kort — zegt het blad — ook van het s[...]
punt der Nederlanders zelve bezien, kan de [...]
ding der Regeering de juiste worden genoemd[...]
wijl ze in *the long run* de Nederlandsche groe[...]
minst benadeelen zal. Maar zoo denken de co[...]
vatieven onder de Nederlanders niet, die z[...]
ophouden de Regeering aansporen tot het n[...]
van krasse maatregelen tegen de beweging [...]
landskinderen, welke zij met enkel geweld n[...]
te kunnen „uit" maken. Zij denken er de N[...]
landsche belangen mee te dienen, maar zijn fe[...]
bezig hun eigen zaak voor de toekomst te [...]
derven.

Op het onderwerp doorgaande, wijst de re[...]
in het nummer van 7 September er op hoe de [...]
de Nederlandsche Christelijke en anti-revolu[...]
naire partijen ingezette protestbeweging tege[...]
Inlandsche meerderheid, een contra-actie va[...]
Inlandsche partijen heeft veroorzaakt.

Indien het voorstel verworpen wordt, vree[...]
redactie dat de Inlandsche groep die tot dusv[...]
politiek gebied met de Regeering heeft [...]
samenwerken, het vertrouwen in haar verlie[...]
non-coöperator wordt.

De houding der conservatieve Nederlander[...]
zegt het blad verder — is werkelijk moeilijk [...]
grijpen. Zij vinden de Hollandsche leden veel [...]
en veel knapper sprekers, maar als dat zoo is, [...]
om vreezen zij dan een Inlandsche meerderhe[...]
den Volksraad? Zij zouden dan toch hun in[...]
behouden, al waren zij numeriek zwakker. T[...]
echter gelooven zij zelf niet meer aan die gro[...]
bekwaamheid der Europeesche leden, zoodat z[...]
noodig vinden een steun te hebben in hun n[...]
rieke meerderheid.

Voor de regeering is er blijkbaar geen andere [...]
om een krasse reactie van den kant der Inla[...]
te voorkomen, dan het in 't leven roepen va[...]
Inlandsche meerderheid, trots alle geschreeuw [...]
conservatieven, die alles in het werk stellen om [...]
te voorkomen dat niet voorkomen kan worden.

De *Perniagaän* (Mal.-Chin., Batavia) zegt in [...]
nummer van 5 October dat de Inlandsche mee[...]
heids-kwestie van den Volksraad van grooter be[...]
wordt door de steeds grooter wordende macht [...]
dien Raad, leidende tot zelfbestuur. Dat van E[...]
peesche zijde geen steun hierbij wordt ondervo[...]
behoeft geen verwondering te baren, want het i[...]
menschelijke eigenschap dat men wil vastho[...]
wat men heeft: tot nog toe had de Europe[...]
groep den grootsten invloed op de politiek in [...]
nesië en men zal dien niet willen loslaten ten [...]
deele der Inlanders.

De strijd der Inlanders, de drang naar een ste[...]
positie in den Volksraad, die begrijpelijk is al[...]
verlangen naar iets wat men nog niet heeft, [...]
gelijkt het blad met het streven van Douwes De[...]
met zijn Indische Partij, welke visioenen deed [...]
staan van een vrij Insulinde. Zijn pogen echter [...]
gelijk aan een stek zonder wortelen, terwijl de [...]
landsche Indonesië Mardeka-idee gelijk een [...]
is met volop wortels. Douwes Dekker vond i[...]

tijd ook een geheel andere houding van regeeringswege tegenover zich dan de Inlanders thans, die steun ondervinden.

Het voorstel van de Inlandsche meerderheid acht het blad een politieke zet, in geen geval een filantropische geste of een uiting van welwillendheid, nog minder van vrees, zooals kortzichtigen het voorstellen. Ze toont aan dat degeen die thans de teugels van Indonesië in handen heeft, een open oog heeft.

De schrijver verklaart dat de kwestie van de meerderheid een diepere beteekenis heeft en het niet gaat om meerderheid der zetels in den Volksraad alleen, het gaat hier om de vraag of men een vrij Indonesië met zelfbestuur wenscht te zien en of de Europeesche groep inderdaad de Inlanders in die richting wil steunen.

De *Darmokondo* (Boedi Oetomo. Solo) van 21 September gaat na hoe verschillende Europeesche partijen en vereenigingen in Indië tegenover het voorstel der Inlandsche meerderheid staan. Het I. E. V. heeft zich tegen het ontwerp verklaard omdat het voorstel de beteekenis heeft van vermindering der Nederlandsche en vergrooting van de Indonesische macht. Dit is weliswaar niet de algemeene opvatting van de organisatie, doch de afdeeling Batavia, verreweg de grootste en waar toe ook behooren de leden van het Hoofdbestuur, heeft op haar laatste bijeenkomst unaniem haar stem tegen het voorstel gegeven en besloten ten sterkste te reageeren tegen de ontworpen machtsverlegging.

De P. E. B., die bekend staat door haar actie tegen de Inlandsche beweging, heeft zijn stem nog niet doen hooren, doch eenige invloedrijke leden hebben reeds gezegd er naar te streven dat hun vereeniging eveneens actie zal voeren tegen het wetsontwerp.

In den kring der Indische Katholieke Partij heerscht verschil van meening tusschen de Europeesche en Inlandsche leden, welke laatste aan hun nationaliteit denken. Heel anders is het gesteld met de Inlandsche P. E. B.-leden, die zich blijkbaar kunnen vereenigen met de meening der Europeesche leden. Het blad vraagt of het niet gewenscht zou zijn dat deze Inlandsche leden in dit bizonder geval, waar het nationaal belang dat eischt, een voorbeeld namen aan hun Katholieke broeders van de I. K. P.

Verder hebben ook de N. I. V. B., die vaak aan den kant der Indonesische groep staat en de Christelijk Ethische Partij ook nog geen standpunt ingenomen, hoewel de voorzitter van deze laatste, het Volksraadslid van Helsdingen, bij een interview verklaard heeft tegen het voorstel te zijn, hetgeen van veel beteekenis is, daar hij een zeer grooten invloed in zijn vereeniging bezit.

Duidelijk is gebleken — zegt schrijver verder — dat het regeeringsvoorstel deining heeft doen ontstaan in de gelederen der Inlandsche en Europeesche leden (verreweg de meeste Chineesche leden scharen zich aan den Europeeschen kant) en dat het ten slotte een strijd wordt van ras tegen ras, hetgeen overigens een normaal verschijnsel is.

Het P. S. I.-congres te Pekalongan.

De *Bandera Islam* (Pan-Islam. en Nat.-Indon., Bandoeng) geeft in haar nummer van 3 October een opsomming van de op het laatste P. S. I.-congres genomen beslissingen, een respectabele lijst, welke aantoont dat de P. S. I. zich voorstelt in het komende jaar een groote activiteit te ontwikkelen. Het programma omvat: bevordering van het godsdienstig leven en aaneensluiting van alle Islamieten over de geheele wereld, propaganda voor de nationale vrijheidsidee en samenwerking ten deze met andere partijen en vereenigingen, werkzaamheid op onderwijs- en economisch gebied.

Eenige der belangrijkste van de genomen beslissingen geven wij hieronder weder:

Het congres verleent vergunning aan het partijbestuur om de uitvoering of de leiding op zich te nemen van de propaganda in de heele Islamwereld voor de oprichting van een Djamiat Ansaroe'l Haramain, met hoofdzetel te Mekka. (Een nieuwe Islamwereld-vereeniging, tot de oprichting waarvan tijdens het jongste verblijf te Mekka van H. A. Salim, is besloten). O.a. zal hiervoor een drukkerij en een uitgeversmaatschappij opgericht worden. Ieder S. I.-lid moet, ten behoeve der Islam-internationale betrekkingen, minstens *f* 1.— bijdragen. In het belang van deze nieuwe vereeniging zal de P. S. I. een Departement voor de Internationale Islam-beweging worden ingesteld, terwijl de afdeelingen een onderdepartement moeten oprichten.

Er zal een Al-Islam-congres Hindia, een congres van het onderwijs-departement en een congres van S. I.-padvinderij gehouden worden.

De P. S. I. ijvert voor de totstandkoming van een Kamer van Koophandel voor het verstrekken van informaties en de bevordering van den vooruitgang van het Indonesische volk. In verband hiermede hoopt men een Nationaal Handelscongres en een tentoonstelling van nationale nijverheid te houden.

Was vroeger door het partijbestuur der P. S. I. in het uitzicht gesteld dat men zich zou aansluiten bij de Liga tegen het imperialisme en de nationale vrijheid, zoo heeft het congres zich van eenige beslissingen ter zake onthouden en alleen het partijbestuur vergund om met de Liga in correspondentie te treden over zaken die reeds in Oost-Indië zijn openbaar gemaakt.

Verder machtigde het congres het partijbestuur om met de andere politieke partijen in Indonesië overleg te plegen over eenheid van actie tot bereiking van het gemeenschappelijke doel.

De *Bintang Timoer* te Weltevreden, het congres besprekende, vraagt o.a. of de Indonesiërs niet voelen dat er al te veel gepraat, doch te weinig gedaan is met eigen activiteit. Er zijn al heel wat voornemens geweest, maar wat *zien* we? — vraagt het blad.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

De communistische onlusten in Bantam.

Het verslag van de Commissie voor het onderzoek naar de oorzaken van de ongeregeldheden, welke zich in November 1926 in de residentie Bantam hebben voorgedaan, is in druk verschenen.

Het verslag is opgemaakt door de H.H. Gobée, Soemitro en Meyer Ranneft; het geeft allereerst eene uiteenzetting van de Bantamsche samenleving in het algemeen (volksaard, economische en geestelijke ontwikkeling enz.), bespreekt daarna de organisatie en de werking van het Bestuur, wijdt vervolgens uit over de redenen van de onrust en het gewapend verzet, om ten slotte maatregelen aan te wijzen, welke kunnen strekken om eene herhaling in de toekomst te voorkomen. Onder de aan het verslag toegevoegde bijlagen bevinden zich eenige kaarten, die betrekking hebben op den jongsten opstand en op talrijke vroegere rustverstoringen.

Het is natuurlijk een onmogelijkheid om in een kort bestek van den inhoud van dit zeer belangrijk en leerzaam rapport een overzicht te geven, zonder het verband in de voorstelling der zaken uit elkander te rukken. Daarom wordt volstaan met de mededeeling, dat het onderzoek der commissie heeft uitgemaakt, dat de ernstige onlusten in het Bantamsche inderdaad het werk is geweest van communisten, die met bestaande grieven der bevolking hun voordeel hebben gedaan, wat hun te gemakkelijker viel, omdat de Bantammer nu eenmaal niet van het (Nederlandsch) gezag houdt.

Boekenveiling Brill te Leiden.

We vestigen de aandacht op eene boekverkooping, welke van 24 Nov.—2 Dec. gehouden wordt door de firma E. J. Brill te Leiden. Blijkens den door die firma uitgegeven catalogus worden bij die gelegenheid o.m. de boekerijen geveild van wijlen den oud-minister van koloniën Mr. Th. B. Pleyte, den oriëntalist prof. mr. L. W. C. van den Berg en den taalgeleerde dr. N. Adriani.

Indië Geïllustreerd Tijdschrift.

De afl. van 9 Nov. opent met het vervolg van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis' economische schetsen uit de Inlandsche samenlevingen in Oost-Indië. Spr. bespreekt verschillende stammen van Noord-Nieuw-Guinea (waarbij interessante afbeeldingen van Papoea-typen en hunne eigenaardige versierselen). — Verder een vervolg van „Schetsen en herinneringen van een oud-Indisch officier van gezondheid" en eveneens van Dr. Z. Kamerling's artikelenreeks over bekende en merkwaardige Indische planten in woord en beeld (XIII. Mierenplanten).

Jaarverslag van den Topografischen Dienst.

Verschenen is de 22e jaargang van het Jaarverslag van den Topografischen Dienst in Ned.-Indië over 1926 (eigen drukkerij). Behalve een algemeen overzicht bevat het verslag gedetailleerde mededeelingen over verrichte terreinwerkzaamheden, reproductie- en andere werkzaamheden (met tal van kaarten), zoomede mededeelingen betreffende het personeel.

Ten slotte eenige geïllustreerde bijdragen van gemengden aard, als: Een en ander over de Sagara Anakan (Kinderzee), door kap. J. M. G. Schaafsma.

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

Voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende advertenties.

(Vervolg).

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKELEN

W. Coret, Thomsonlaan 96a, Den Haag.
Lappohn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.
C. Vermeulen, Toussaintkade 20, Den Haag.

GARAGES

Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Lutam, Gr. Marktstraat, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. Laimböck, Roggestraat 20, Arnhem.

HOEDEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bourbonstraat 27, Den Haag.

HOTELS

American Hotel, Amsterdam.
Duinoord Hotel, Sweelinckplein, Den Haag.
Hotel de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Grand Hotel des Pays Bas, Groote Markt, Arnhem
Hotel Promenade, O. Schev. Weg 21, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Frans van Wijk, Vlamingstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
A. Savelkoul, Singel 429, Amsterdam.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KLEEDINGMAGAZIJNEN

Kleedingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.

LAMPEKAPPEN

Lampenhuis „Helios", Elandstr. 56, Den Haag.

LEDERWAREN EN REISARTIKELEN

P. van Dijl, Lange Poten 3, Den Haag en Hoogstraat 292, Rotterdam.

LUXE ARTIKELEN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

MANUFACTURENHANDEL

Iseriel & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
L. A. Kwanten, Weimarstraat 119, Den Haag.
Mag. „De Ster", Goudenregenplein 64, Den Haag.
W. Somer, Keizerstraat 116, Scheveningen.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.
Mag. de Zönegrens, Fred. Hendriklaan 99, Den Haag

MEUBILEERINGEN

Jungschläger, Cillierstraat 37, Den Haag.
J. Mesker & Co., Pr. Hendrikstr. 48, Den Haag.
Fa. Möller & Co., Weimarstraat 38a, Den Haag.
C. v. Moorsel, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
A. Okhuysen, Obrechtstraat 474, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.

MOTORHANDELAREN

Holland Motor- en Rijwiel Comp., W. de Withstraat 68, Den Haag.

MUZIEKHANDELAREN

Ph Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

OPTICIENS

P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PASSAGE-BUREAUX

Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN

Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PARFUMERIEEN

A. C. Kruller-Pel, Fred. Hendrikl. 258, Den Haag.

— Het slik- en zoutwaterbron-complex Tjioejah nabij Tjiniroe (Zuid-Cheribon), door kol. H. J. K. Schuitenvoerder. — Nieuwe kaarten en foto's van den kop van den vulkaan Semeroe (Java) en van de Z. W. helling van den vulkaan Batoer (Bali). — Over de afkortingen van de benamingen onzer maten en gewichten, door prof. dr. M. de Haas. — Het kalk intercomplex Dolok Tinggiradja (Sumatra's Oostkust), door kap. V. Dersjant. — Verslag betreffende ... de nabij Miri (Sarawak) uitgevoerde luchtfotogrammetrische kaarteering.

Interessante proefneming op het gebied van woningbouw.

De Regeering heeft goedgekeurd, dat een interessante proefneming zal plaats vinden in samenwerking met het Inlandsch Bestuur en wel ten aanzien van den bouw van woningen voor onderdistrictshoofden. In Bandoeng, Magelang en Pasoeroean zullen dergelijke woningen worden gebouwd door Inlandsche krachten, die mogen beschikken over een bepaalde som, doch daarbij geheel vrij zijn in het ontwerpen en uitvoeren van de woning. Uiteraard wordt voldoende toezicht uitgeoefend, doch de bedoeling is om op deze wijze na te gaan in hoeverre het mogelijk zou zijn, bij het uitwerken van verdere plannen, te rekenen op Inheemsche draagkracht en een eigen, naar de omgeving georiënteerden bouwtrant.

Uiteraard zijn de meeningen over het welslagen der proefneming zeer verdeeld. Zij, die men zou mogen rekenen tot de groep-Maclaine Pont meenen, dat veel van deze poging kan worden verwacht. Anderen daarentegen gelooven, dat zij slechts zal bewijzen, dat men de illusies betreffende een eigen Inheemsche architectuur gerust kan laten varen. *(Locale Belangen).*

De Indische Mercuur.

No. 46 (16 Nov. '27). Overzichten van den Volksraad (slot), door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Het riet-raffinadebedrijf te Glendale, Arizona, door H. A. Faber. — Internationale Vereeniging voor de Rubber en andere Cultures in Ned.-Indië. — De suiker-restrictie. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1927. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over cacao, koffie, suiker, tabak, thee.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 15 (8 Oct. '27): A. Bertling, 1902—1927 (met portret). — Indische druivencultuur, door S. Kalff. — Eenige mededeelingen over de bemestingsproeven in de Tjiheavlakte, district Tjirandjang, regentschap Tjiandjoer. — De oliepalmcultuur in Ned.-Indië, door Dr. E. Takenbroek (ontleend aan de Ind. Merc.). — Koeliewerving. — De ontwikkeling van Palembang.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Het Sept.-Nr. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen. Stamtafel voor djati-natuurbosschen, door J. A. J. H. Stoutjesdijk. — De reorganisatie van den Dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië, door Ch. S. Lugt. — Verder Volksraadoverzicht en literatuur.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 20 (15 Oct.). Pijpbloemen (met ill.), door A. J. van Laren. — De tabakscultuur op Java (met ill.). — De installatie van den nieuwen voorzitter van het Suiker-Syndicaat (Mr. H. Jelgerhuis Swildens). — Enkele grepen uit het bodemkalkvraagstuk, door Dr. D. J. Hissink (vervolg). — De vermenigvuldiging van de mangga in de dessa, door W. de Jong. — Rosella, Hibiscus Sabdarifa Perrot, door A. Langer. — De bewortеling van de tropische cultuurgewassen, door A. Keuchenius. — Systematische bemestingsproeven bij koffie. — Bevloeiingswerken in Bantam.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiers-Vereeniging.

De Sept.-afl. bevat o.m. In memoriam L. J. van Haasbergen, 1e luitenant der Inf. — Het nieuwe garnizoen aan den Boven-Digoel (vervolg). Met schets. — Georganiseerd overleg. — De dienstneming in Nederland voor het Indische leger, door J. C. A. Bannink. — Mijne oorlogsindrukken, door kolonel Lebaud. — Indrukken van een verlofganger (vervolg), door M. — Uit de oude doos. Vreemden-legioenen in het Oost-Ind. leger, door S. Kalff. — Over de troepen-menages.

Dienst van den Mijnbouw

Wetenschappelijke Mededeelingen. No. 5. Tertiaire vischotolieten van Java, door A. C. Vorstman. — Devonische Fossielen von Holländisch-Neu-Guinea, von Ch. E. Stehn. — Neogene Foraminiferen van de Soengei Beboeboe, Pasir (Zuidoost-Borneo), door J. H. F. Umbgrove.

Id. No. 6. Tertiaire gidsforaminiferen van Nederlandsch Oost-Indië, door I. M. van der Vlerk en J. H. F. Umbgrove.

* * *

La politique coloniale néerlandaise. Une conversation avec M. Koningsberger, ministre des colonies des Pays Bas, par C. Fidel, (Revue des Quest. Colon. et Marit. 52, 1927, bl. 101: overgenomen uit Depêche coloniale).

De ertsmijn Lebong Donok, door Ir. W. A. J. Aernout. Met kaart. (De Mijningenieur, Oct. '27).

Nota over de kultuur en de bereiding van cacao door Dr. P. F. H. Fromberg. (Meded. Proefst. Midden-Java, No. 44, 1927).

Verslag van het Volkscredietwezen over 1926. Afgesloten ult. Juni 1927. (Met 15 Bijlagen). Uitgave van de Centrale Kas. (Weltevreden, Albrecht & Co.).

Eene Indische begrafenis, door S. Kalff. (De Indische Verlofganger, 18 Nov. '27).

Batavia—Bandoeng, door H. F. Tillema (aantooning der voordeelen welke Bandoeng heeft als woonstad vergeleken met Batavia). (Democratie en Vrije Arbeid, 19 Nov. '27).

Opsporing van goudaders en de voorbereiding tot goudontginning in Ned.-Indië, door H. Danil. Met afb. (Op de Hoogte, Sept. '27).

Christelijk-inheemsche kunst in de Missie, door J. J. ten Berge. Met afb. (De Gemeenschap, III, blz. 145, 205).

Christelijk Javaansche kunst door J. Schmutzer. Met afb. (De Gemeenschap, III, bl. 230).

Dr. C. J. de Groot en de radioverbinding Indië—Holland. Karakterschets. Met afb. (Hollandsche Revue, 1927, bl. 788).

De suiker op de hygiënische tentoonstelling te Bandoeng. Met afb. (Hollandsche Revue, 1927, bl. 782).

't Heilige huis. Met eenige Europeesche namen, door Mr. F. L. Dee. Tweede druk. (Leiden, M. Dubbeldeman).

Het adatrecht der Inlanders in de jurisprudentie (1849—1912), door Mr. K. L. J. Enthoven. Onveranderde herdruk. (Leiden, E. J. Brill).

Tissus des Indes Néerlandaises. Quarante-neuf planches accompagnées d'une Préface et d'une table descriptive, par D. Réal. (Paris, A. Calavas).

Malaiische Weisheit und Geschichte. Einführung in die malaiische Literatur. — Die Krone aller Fürsten. — Die Chronik der Malaien [1]. — Aus dem Malaiischen übertragen von H. Overbeck. Mit Tafeln. (Jena, E. Diederichs).

We vernemen dat weldra een tweede druk het licht zal zien van het de vorige maand verschenen geschrift van den hr. Fr. Oudschans Dentz: De kolonisatie van de Portugeesch Joodsche natie in Suriname en de geschiedenis van de Joden Savanne. Voor den schrijver een groot welverdiend succes.

BOEKAANKONDIGING.

De Uitgeverij C. A. Mees te Santpoort zond der Redactie toe twee boekwerken uit haar „Oostersche bibliotheek": Monzaëmon Tjikamats, dramatische verhalen uit het Japansch vertaald door S. van Praag en De duizend en één dag, Perzische verhalen, 1e deel, naar de eerste uitgave van Peter de la Croix, vertaald door C. F. v. d. Horst.

Omtrent de „Oostersche bibliotheek" leest men (eenigszins verkort) in beide boeken onder „Kolofon", dat deze systematisch bijeenbrengt oorspronkelijke Nederlandsche vertalingen van de belangrijkste klassieke werken uit het Oosten, in den ruimsten zin. En hiervan, in vertaling, het beste en zooveel mogelijk volledig. Daarnevens worden in de serie opgenomen algemeene werken over land en volk, godsdienst, kunst, geschiedenis en reisbeschrijvingen.

De inleidingen van beide werken brengen den lezer

[1] n.l. de „Makota segala Raja" en de „Sejarah Melayu".

der tot de geschriften zelven; in die van het eerstgenoemde treft men vele bijzonderheden en wetenswaardigheden aan omtrent het Japansch tooneel, in die van het laatste een duidelijk beeld van de overeenkomst en het verschil met de Duizend en een nacht, dat grootendeels verhalen zijn van Arabischen oorsprong, terwijl de ... dag van Perzisch-Turksche afkomst zijn. Onderscheidenlijk een 16- en een 6-tal platen verluchten deze verzorgde uitgaven.

Suriname.

De nieuw benoemde inspecteur van het Hernnhutter-onderwijs in Suriname de heer W. F. E. Smelik, zet in de *„Nieuwe Provinciale Groninger Courant"* zijne interessante artikelen voort. Wij herinneren ons niet ooit zulke uitvoerige beschrijvingen te hebben gelezen van de onderscheidene inrichtingen van onderwijs der Broedergemeente in Suriname. Wij zouden den schrijver in overweging willen geven, de artikelen in brochurevorm uit te geven. Courantenartikelen raken zoo spoedig in het vergeetboek.

Aan het slot van zijn vijfden brief (in de courant van 11 November) maakt de heer Smelik deze, naar onze meening zeer juiste opmerking:

....„Toch schijnt het heel goed te zijn, dat men hier in dit tropenklimaat een druk leven heeft en vooral veel lichaamsbeweging. De temperatuur is, nu ik hier zit te schrijven, 's avonds kwart vóór twaalf, nog 80 graden Fahrenheit en loopt over dag op tot 90 à 100 graden. Kon men veel stilzitten dan werd men gauw loom en vadsig en dan heeft men ten slotte nog veel meer last van de warmte en blijft er bovendien niet gezond bij"....

De brief is waarschijnlijk in October geschreven, de warmste maand van het jaar. In den regentijd is de temperatuur niet zoo hoog, maar dikwijls drukkender, omdat de noordoostpassaat dan niet zoo krachtig waait.

In zijn zesden brief (in de courant van 15 November) heeft de heer Smelik het o.m. over de school op het Boschnegerdorp Gansee aan de Boven-Suriname:

.....„De school van Gansee telt zoowat 140 leerlingen met een personeel van 3 man.

Het hoofd dier school, de heer R. M. Schmidt, die ook een tijdje de Theologische school heeft bezocht, is geboortig van Gansee. Daardoor is het mogelijk, dat hij het klimaat verdraagt. Met de hulponderwijzers is het sukkelen. Telkens moeten er anderen naar toe gestuurd worden, wijl levensgevaarlijke koortsen de jonge mannen aangrijpen; verleden jaar stierf er een flinke, jonge man aan de zwart-water-koorts.

De heer Schmidt weet zijn leerlingen ver te brengen; zelfs onder het spelen bij ons op het erf spreken ze Hollandsch en de uitspraak is vooral niet minder dan bij de stadskinderen."

Acht en dertig kinderen van 10 tot 17 jaar van deze school zijn in de vacantie in de stad gekomen en nu schrijft de heer Smelik:

„Wat die kinderen nu eigenlijk in de stad komen doen? Dat kunt ge nooit raden. Ze komen een kunstreis maken: ze komen concerten geven. Reeds in Holland las ik van de muzikale prestaties der schoolkinderen. Toen zendingsdirecteur Steinberg uit Herrnhut verleden jaar in Gansee een bezoek bracht, werd hij verwelkomd met het zingen van een Duitsch kerkkoor, dat veelstemmig en zuiver ten gehoore werd gebracht.

Nu kwamen ze zingen in de stad en wel ten bate van hun eigen school en van de boschlandzending in het algemeen. In het gebouw der stadszending — tevens een prachtig ingericht gebouw voor Chr. belangen — zongen die kinderen uit het bosch: in koor, bij groepjes of solo. Ze zongen of droegen voor, alsof ze dat zoo dagelijks deden; alsof ze er niets van merkten, dat een stampvolle zaal naar hen luisterde .Een stampvolle zaal, ja, hoewel de prijzen hoog genoeg waren: *f* 1 en *f* 0.75. Ze zongen daar zoo eenvoudig weg, maar ontroerend rein en precies gehoorzamend aan het taktslaan van den bekwamen dirigent, die voor de vuist weg een inleidend woord sprak, innig en warm. Ze zongen daar liederen van Catharina v. Rennes en van Nägeli, van Stein en van Stern, stukken uit de „Elias" en uit de „Messias" en dat alles uit het hoofd, alsof het schoolversjes waren.

En het mooie daarbij was: geen spoor van trots of een-zich-voelen: neen, bij 't enthousiast applaus hadden velen heel naïef en nieuwsgierig hun aandacht bij dat leuke open- en dichtschuiven van de tooneelgordijnen en zagen of hoorden van de zaal niets.

Eén ding is heel merkwaardig voor ons, pas in de tropen gearriveerde Europeanen: zij hebben het des nachts bepaald koud en doen alle luiken der slaapzalen potdicht. Natuurlijk slapen ze in een zeer luchtig kostuum en is er tegenwoordig 's nachts nogal wat wind wat zij in het bosch niet kennen; maar, het bij een nachtelijke temperatuur van 75 à 80 graden Fahrenheit koud en huiverig te vinden, gaat beslist boven ons begrip.

Misschien ontmoeten we straks — bij het beschrijven van districtsreizen — onze Ganseeërtjes nog wel eens".

* * *

Over Boschnegers schrijft ook een inzender in *„De Telegraaf"* van 16 November, naar aanleiding van de komst van Jankoesoe in de stad om het antwoord van den Secretaris van den Volkenbond op zijn vrede-boodschap in ontvangst te nemen. (Zie ons nummer van 10 November).

De schrijver brengt in herinnering wat er gebeurd is bij de verkiezing van de Opperhoofden (Granmans) Jankoesoe en Amakti en doet verder interessante mededeelingen over de zeden en gewoonten der Boschnegers. Over deze beide granmans schreef ook de Oud-Gouverneur Staal eenige jaren geleden in *„De West-Indische Gids"*.

* * *

Over *„blanke kolonisatie in Suriname"* schrijft Prof. Dr. J. G. van Sleeswijk in *„De Telegraaf"* van 16 November, 3e Ochtendblad, naar aanleiding van de artikelen van de heeren Pyttersen en Menkman in *„De West-Indische Gids"* en van Dr. Lens in het *„Handelsblad"*.

Prof. Sleeswijk is niet zoo zeker van de mogelijkheid, al zijn onze tropenhygiënisten daarvan overtuigd. Het slot van zijn artikel volge hier:

„Hoe dit ook zij, vóór alles moet aan twee voorwaarden zijn voldaan. Het menschenmateriaal, dat men als landbouwarbeiders naar Suriname zou willen zenden, moet aan hooge physieke en ook moreele eischen voldoen. Want een onverstandige levenswijze en allerlei ziekten zullen zich daarginds op de progenituur nog sterker wreken dan in Europa. En dit brengt mij tot de tweede, maar niet minder belangrijke voorwaarde, dat n.l. de openbare hygiëne aan moderne eischen moet voldoen. Daaraan nu ontbreekt helaas nog heel wat. In een tweetal artikelen in *„De Telegraaf"* (23 Januari en 5 Februari j.l.) heb ik uiteengezet, dat aan een economische gezondmaking van Suriname een assaineering in letterlijken zin moet voorafgaan. En nu moge het waar zijn, dat er van Hollandsche arbeidskrachten die schoolonderwijs hebben genoten, op het gebied der persoonlijke hygiëne meer te verwachten is dan van Javaansche koelies — er ontbreekt aan den openbaren gezondheidsdienst in de kolonie nog al te veel. Zoolang zelfs de hoofdstad nog geen waterleiding en geen rioleering rijk is, zoolang kan men van de gezondheidsverhoudingen daarginds weinig verwachten.

Bij dit alles komt nu nog de economische moeilijkheid, dat de Europeesche boerenarbeider veel hoogere looneischen stelt dan de eveneens geïmporteerde Javaansche arbeidskracht. De keuze zal dus voor den Surinaamschen werkgever niet moeilijk zijn. Maar ook wanneer men geen blanke arbeiders maar zelfstandige Hollandsche boeren zou willen laten immigreeren, dan zouden zij toch ook weer over gezonde kleurlingen-arbeiders moeten kunnen beschikken.

Hoe men het vraagstuk ook keert of wendt, en welk kolonisatie-systeem men ook wil toepassen, altijd stuit men weer op den primairen eisch: assaineering. Zoolang daaraan niet is voldaan, zal het sukkelen blijven."

* * *

Mr. Dr. H. H. A. van Gijbland Oosterhoff schrijft in de *„Economisch-statistische Berichten"* van 16 November over de Surinaamsche begrooting voor 1928. Wij citeeren daaruit:

.....„Het blijft doodjammer, dat het Oost-Indische kapitaal nog te weinig neiging heeft om naar Suriname te gaan: het zou hiermede anders een nationale daad van de eerste beteekenis hebben verricht, terwijl toch op dit oogenblik gebrek aan kapitaal geen rol kan spelen."

In dit verband willen wij wijzen op een interview in *„De West"* van 29 April met den heer Botje, beheerder van de suikerplantage Mariënburg.

Op de vraag van den redacteur van *„De West"*:

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

Voor nadere bijzonderheden, leze men de betreffende advertenties.

(Vervolg).

PENSIONS
Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Pension Insulinde, Bankaplein 2, Den Haag.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Pension Strickwerda, J. v. Oldenbarneveltlaan 76, Den Haag.

PIANOHANDELAREN
G. Elshove, L. v. Meerdervoort 427, Den Haag.
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

POELIERS
P. van Beek, Spui 181a, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK
C. Hoying, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDELAREN
J. K. Rietdijk, L. Poten 15a, 's-Gravenhage.
G. Rootlieb, Heerengracht 8, 's-Gravenhage.

RADIOBUREAUX
G. W. Hijstek, Zwarteweg 16, Den Haag.

RESTAURANTS
Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

RUSTHUIZEN
Herstellingsoord Huize „Dorrepaal", Voorburg.
Huize Rustoord, Esschenlaan 86, Rotterdam.

SCHOENMAKERS
F. v. d. Broek, v. Aerssenstraat 61a, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

SIGARENHANDEL
F. H. C. Vlietstra, Fahrenheitstraat 224, Den Haag.

STAALWAREN
J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

STOOMERIJ EN OPPERSERIJ
Snel Opperserij A.S.O., Azaleastr. 126, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN
Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

STUCADOORSWERKEN
L. Ph. Bisschops, Sassenheim.

TANDARTSEN
Jac. Schijff, Stadhoudersplein 102, Den Haag.
J. van Veen, Weimarstraat 27, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN
Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den Haag.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN
Persinggahan, v. Boetselaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S
Toko Bogor, Suezkade 12—12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN
Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

TUINBOUW-ARTIKELEN
G. Beur & Co., Den Haag, Egelantierstraat 26.

UITZENDING VAN DINERS
Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VEILINGZALEN EN VERKOOPHUIZEN
Kunstzaal Erica, Oude Schev. weg 25, Den Haag.
A. J. Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den Haag.

VERMAKELIJKHEDEN
City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERVERIJEN
Lederverffabriek „De Admiraal", Amsterdam.

VERZEKERINGEN
's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3, Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN
H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
P. van 't Riet & Zn., Obrechtstraat 177, Den Haag.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN
Gebr. Smeele, Haagweg 499, Loosduinen.

WIJNHANDELAREN
G. C. Vroegh, Weimarstraat 202, Den Haag.

„En de kostprijs van suiker? Kan Suriname hierin concurreeren met Java?" antwoordde de heer Botje: „M.i. is daarop goede kans. Bij een modern opgezet bedrijf zal, volgens mijn persoonlijke opinie, de kostprijs per ton suiker in Suriname minder zijn dan op Java. Bij verscheping heeft Javasuiker een voordeel van ongeveer een gulden per picol in de scheepsvracht. Maar zelfs als men de meerdere vracht voegt bij den kostprijs van Surinaamsche suiker, zal, m.i. de prijs per ton minder blijven dan op Java."

* * *

Op uitnoodiging van de afdeeling Bloemendaal van de Nederl. Mij. voor Tuinbouw en Plantkunde hield Prof. Dr. A. Pulle, hoogleeraar te Utrecht, op Dinsdagavond, 15 November, een lezing met lichtbeelden over Suriname's plantengroei.

* * *

Te Nijmegen heeft den 19en dezer de afdeeling van de vereeniging „Oost en West" in de hoogere handelsschool een tentoonstelling geopend van ethnographica op het gebied van leven en werken van de bewoners van Ned. West-Indië. Ze duurt tot 26 dezer. In verband met deze tentoonstelling houdt oud-gouverneur G. J. Staal op 21 dezer in den foyer van den Stadsschouwburg een rede over land, volk en bedrijven van Suriname en dr. H. van Cappelle op 26 dezer over de wildernissen van Suriname en de daarin verblijvende stammen.

* * *

In de vergadering der Tweede Kamer is op 16 dezer een bijzondere commissie aangewezen tot onderzoek van de circulatiebank-wetten voor Suriname. In deze commissie zijn benoemd de heeren v. Vuuren, v. d. Tempel, Schouten, Van Gijn en Lovink.

* * *

De *„Münchener Zeitung"* van 30 September schrijft naar aanleiding van het Duitsche Syndicaat dat gevormd is om in Suriname landbouwondernemingen te beginnen, over het plan van een ervaren Duitsch koopman, Joachim Nettelbeck, die 150 jaren geleden Frederik de Groote en diens beide opvolgers trachtte te interesseeren voor een groote onderneming in Suriname, waarvan echter niets is gekomen. In zijn levensherinneringen vertelt Nettelbeck hoe hij bij een bezoek aan de kolonie met een Amsterdamsch schip in 1750 tot zijne verbazing opmerkte dat de blanke bevolking in Paramaribo en op de plantages voor het grootste gedeelte uit Duitschers bestond, die daar uit alle deelen van Duitschland heen gestroomd waren. Zoo noemt hij twee broeders Kniffel uit Belgard in Pommeren, die, als soldaten in het land gekomen, het spoedig tot millionair gebracht hadden. In Paramaribo bezaten ze een geheele straat „die nach ihnen Kniffel-Loge benannt worden sei". Zij hadden ook een Luthersche kerk gebouwd en aan deze de opbrengst toegekend van een groote koffieplantage, die zij naar hun vaderstad „Belgard" genoemd hadden.

Over de heeren Kniffel, die in Suriname Knöffel heetten, en de naar hen genoemde Knöffelsgracht, kan men lezen in de *„Geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo"*, door Fred. Oudschans Dentz, Paramaribo 1911.

Curaçao.

De Politie.

I.

De notulen van de vergadering van den Kolonialen raad van 19 Sept. l.l., waarin het ontwerp eener verordening tot oprichting eener gewapende politie is behandeld, zijn thans hier te lande ontvangen. Wij hebben ze aandachtig gelezen. Men kent ons gevoelen. Tegen gewapende politie, tegen politietroepen in militair verband, hebben wij geen overwegend bezwaar en wij achten de principieele bezwaren, gegrond op het militaire karakter van het korps, tot nu toe geopperd, geenszins zoo overwegend, dat op dien grond algeheele afwijzing van het in het bovengenoemde ontwerp neergelegde beginsel geoorloofd zou zijn. Wij meenen ook, dat er in dit opzicht een kentering in de opvattingen in leidende kringen gekomen is. Het bezwaar van dezen aard was gelegen in den Curaçaoschen volksaard, die zich tegen „militaire dictatuur", om nu eens dit groote woord, in den Kolonialen raad gebezigd, over te nemen, zou verzetten. Tot de ware verhoudingen teruggebracht, moeten wij wel aannemen, dat het den doorsnêe-Curaçaoënaar, die met de politie in aanraking komt, onverschillig zal zijn, of hij door een burgerpolitieagent of door een in militair verband meeloopenden dienaar der gewapende politie onder handen genomen wordt, en bovendien vermoeden wij, dat de wijze van optreden van dezen laatsten ordebewaarder in de practijk heusch niet veel verschillen zal van dat van den burgerpolitieman, zooals de Koloniale Raad hem in het Voorloopig verslag gewenscht heeft. Het zal den bovengenoemden Curaçaoënaar geen kwaad doen, zich wat meer aan tucht te gewennen. Reeds weten wij, dat Mr. Gorsira, de overleden procureur-generaal, in beginsel geen bezwaar had tegen het voorstel. De Curaçaosche briefschrijver in de *N. R. Ct.* meende ten slotte, als wij hem goed begrepen hebben, dat de geopperde bezwaren ten slotte met behoud van het wezen te ondervangen zouden zijn, en uit de Memorie van Antwoord op hoofdstuk XIa der staatsbegrooting blijkt, dat de vertrouwensman van den Kolonialen raad, de heer A. G. Statius Muller, er niet anders over denkt. Immers wij lezen daar, dat langs den weg van nader overleg het bereiken van overeenstemming niet uitgesloten behoefde te worden geacht, en dat getracht is aan de hand van de door den heer Statius Muller aanbevolen concessies zoodanig overleg met den Kolonialen raad te openen. Dat overleg heeft niet plaats gehad, omdat intusschen het ontwerp in Curaçao verworpen is, maar nu krijgen wij toch te hooren, dat de waarnemend gouverneur, de heer H. Schotborgh, heeft aangedrongen op vaststelling der beoogde regeling bij Koninklijk besluit. Ten slotte wijzen wij op deze opmerking van het koloniaal bestuur bij de beantwoording van het Eindverslag van den raad: „Vergeten mag door den Raad ook niet worden, dat Curaçao ook zeer veel ingezetenen telt, die het ontwerp wel gaarne ingevoerd zouden willen zien, doch die nu eenmaal geen vertegenwoordiging in den Raad hebben. Mede op dezen grond kan het Bestuur niet aannemen, dat de in het te verwachten votum uitgedrukte meening van den Raad, ook de algemeen gangbare publieke opinie weergeeft. Het Bestuur vreest dan ook geen ernstig verzet van de zijde der burgerij bij invoering van de Politietroepen; zeer zeker niet van de zijde van dat gedeelte van het publiek, dat doorgaans met de politie in aanraking komt."

En toch gelooven wij achteraf, dat de verwerping van het ontwerp een gelukkige omstandigheid is te achten. Van het begin af hebben wij staatsrechtelijke bezwaren tegen het ontwerp gehad: strijd met art. 176 Regeeringsreglement, krachtens welke bepaling blijkens de memorie van toelichting: „'s rijks krijgsmagt heeft de roeping om de kolonie te verdedigen, maar deze behoort zelve voor hare politie te zorgen," het garnizoen geen politiedienst had te verrichten en de politie niet aan het koloniaal bestuur (gouverneur plus Koloniale Raad) kon worden onttrokken, en strijd met de bepaling van hetzelfde regeeringsreglement, dat de procureur-generaal hoofd der rechterlijke en administratieve politie heeft gemaakt. Ons in beginsel stellende op het standpunt, dat wijziging van het regeeringsreglement noodzakelijk was voor de invoering van militaire politie, als de regeering wilde, hebben wij, nadat dit ontwerp verschenen was, het ten slotte aanvaard als een compromis tusschen scherp tegenover elkaar staande principieele opvattingen, het beste, dat bij de bestaande verhoudingen, zooals wij die schetsten, te krijgen was.

Sedert is er in die verhoudingen wel eenige verandering gekomen, en nu wij de bezwaren, van gelijken aard, als door ons vertolkt, zooals die bij de openbare beraadslaging in den Kolonialen Raad zijn voorgedragen door de heeren J. J. Beaujon, De Veer Abrahamsz. en Mr. De la Try Ellis, nog eens overwogen en gewogen hebben, ook in het licht van de poging tot weerlegging dier bezwaren door den bestuursgemachtigde, moeten wij wel tot de slotsom komen, dat het toch eigenlijk zoo niet kon.

Het is bij dit alles wel zeer duidelijk gebleken, dat een militair geen jurist is, al mag hij in het strafrecht bekwaam zijn, zooals ook een jurist zich meermalen maar kwalijk in de militaire rechtspraak vinden kan. Wanneer het bestuur het ontworpen gescharrel — want veel anders is de poging om voor het regeerings-reglementaire hoofd der politie een ander in de plaats te stellen, niet te noemen — met de functiën van dien ambtenaar tracht goed te maken met een beroep erop, dat art. 153 Regeeringsreglement den procureur-generaal

een hoofd der veiligheidspolitie maakt, dan kunnen wij die onderscheiding op dat gezag alleen niet aanvaarden. In plaats van met het bestuur de opsporingsambtenaren, die buiten de eigenlijke politie-organisatie staan, een noodzakelijk kwaad te noemen, zouden wij die veeleer een gelukkige uitzondering willen noemen, waarmee niet is gezegd, dat de eigenlijke politie geen goede diensten bewijst aan de met handhaving van orde en recht belaste autoriteiten. Wij vreezen, dat een uitwerking der beginselen, waarvan het bestuur blijkt uit te gaan, niet zonder meer aan dat bestuur is toevertrouwd, en dat er een regeling zou gekomen zijn, die voldoende juridischen grondslag, in den ruimsten zin bedoeld, zou missen.

Scheepvaart.

Op Curaçao werden ingeklaard in September 304 stoomschepen en 162 zeilschepen, metende achtereenvolgens 1.507.215 en 31.218 M³. netto. Voor Sept. 1926 waren deze cijfers 252, 123, 1.236.005 en 24.301.

Van Jan. tot Sept. 1927: 2710, 1391, 13.783.060, 294.094; van Jan. tot Sept. 1926: 2124, 1192, 10.904.923, 229.335.

Petroleum op St. Martin (N.G.)?

De Cur. Crt. van 21 Oct. 1927 bevat een om formeele redenen afgewezen concessie-aanvraag van J. H. Clarke te Philipsburg, die in een heel gemoedelijk in het Engelsch geschreven briefje den Gouverneur meedeelt, dat hij op zijn eigendom petroleum heeft gevonden, en verzoekt, hem een mannetje te zenden. Hij zou zelf wel gekomen zijn, maar kon niet, en hij zal het op prijs stellen als het bestuur zich voor zijn onderneming interesseeren wil. Aan Nederlandsch kapitaal geeft hij de voorkeur boven Engelsch en Amerikaansch.

Uit den Verren Vreemde.

Irak.

Zal Irak zelfstandig mogen worden. Zal Groot-Brittanië zijn mandaat over dit land als geëindigd mogen beschouwen? Zal Irak als lid tot den Volkenbond mogen toetreden? De combinatie van deze vragen is wat momenteel de Irak-kwestie vormt.

Artikel 22 van het Statuut van den Volkenbond geeft de beginselen aan, toe te passen op de gebieden die, tengevolge van den grooten oorlog, niet langer aan de Turksche souvereiniteit onderworpen zijn. Eenige dier gemeenschappen werden geacht een zoodanigen graad van ontwikkeling bereikt te hebben, dat aan haar bestaan als onafhankelijke natie slechts de voorwaarde werd verbonden, dat zij zich bij het bestuur zullen laten leiden door een Mandataris, tot het oogenblik gekomen zal zijn, waarop zij in staat zullen zijn op zich zelve te staan. Tot deze, vroeger tot het Ottomaansche rijk behoord hebbende, landen behoort Mesopotamië.

Er is nog al wat over te doen geweest, wie door den Volkenbond als mandataris over het klassieke land van Tigris en Euphraat aangewezen zou worden. Niet, dat er zooveel liefhebberij voor bestond. Integendeel, niemand bleek er happig op. Engeland heeft zich de toewijzing laten welgevallen. En 't kan met voldoening op de daar gevolgde politiek terug zien.

Eigenlijk maakte deze politiek onderdeel uit van een plan met wijdere strekking, dat in zijn geheel *niet* gelukt is. Aan Hedchas, dat zich tijdens den oorlog van Turkije had losgemaakt om de partij der geallieerden te kiezen, werd volslagen onafhankelijkheid toegekend. De Britsche politiek was er op gericht, om Hedchas heen een groep van Arabische rijken te doen ontstaan, welke zonen van den vorst van Hedchas tot koningen zouden krijgen. Zoo zou daar een door familierelatie verbonden gemeenschap van vorstendommen ontstaan, die, erkentelijk gestemd ten opzichte van Groot-Brittanië, den Britschen invloed ten goede zou komen.

Zooals bekend, is dit plan in menig opzicht faliekant uitgekomen, maar koning Feisoel van Irak heeft er toch zijn troon en kroon aan te danken. Eerst had Londen hem een rol elders toegedacht, maar het heeft, en niet ten onrechte, in hem de eigenschappen gezien van den regeerder, geschikt om aan Mesopotamië orde en rust te brengen. Koning Feisoel nam den ouden naam „Irak" weer aan voor het rijk, waarover hem den scepter werd toevertrouwd. Hij organiseerde en heerschte met zooveel beleid, zij 't onder leiding van een Britschen hoogen commissaris, dat de illusie ontstond, hier nu reeds een eerste geval te kunnen aanwijzen, van, dank zij 't mandatenstelsel, rijp maken van een pupil-staat om op eigen beenen te staan.

Het kenmerkend feit hiertoe zou moeten zijn, dat de Volkenbond het mandaatschap, als overbodig geworden, zou opheffen, door dit rijk, als volkomen zelfbesturenden staat als lid in den Bond op te nemen.

Men kreeg eerst den indruk, dat Engeland met dit resultaat zeer tevreden was en koning Feisoel aanmoedigde in zijn streven om voor Irak de opname in den Volkenbond te verkrijgen. Irak is voor Groot-Brittanië een heel duur mandaatland geweest. Daarna verluidde dat Frankrijk hierover zeer was verontrust, Syrië, dat onder Fransch mandaat staat, is nog geenszins zoo ver, maar een nationalistische partij beweert dat Syrië reeds lang rijp is voor zelfbestuur en deze zou dan zeker in aanhang winnen. Ook elders, zoo b.v. in Turkije en Perzië, werd de aangekondigde opheffing van het Britsche mandaat over Irak niet met instemming begroet.

Daar komt nog iets bij. Groot-Brittanië heeft in den Volkenbond reeds een benijde en vaak bekritiseerde positie, doordien Engeland niet alleen, maar ook elk der dominions afzonderlijk lid is. Werd Irak bovendien nog opgenomen, dan zou dit den Britschen invloed te meer versterken, al werd het mandaat ook opgeheven. Om als lid van den V. B. toegelaten te worden, moet de solliciteerende staat $^{2}/_{3}$ stemmen van de Assemblée verwerven, de te verwachten oppositie maakte de kans op succes twijfelachtig, en dit zou dan ook een echec voor Engeland beteekenen.

Een en ander bracht Londen er toe de Irak-zaak eenigszins anders te gaan bekijken. Tot grooten spijt van koning Feisoel.

Deze is, met zijn eersten minister Dzjafar-pasja naar Europa gekomen, om de kwestie te bespreken.

Het tractaat, door Engeland met Irak aangegaan, bepaalt, dat Engeland na 23 jaren zijn mandaat als geëindigd zal beschouwen, of *zooveel eerder als Irak lid van den Volkenbond wordt.* Men voelt dus wat aan het bezoek van koning Feisoel vast zit, en waarom hij niet alleen Londen, doch ook andere hoofdsteden bezocht heeft.

Irak kan, door het aanboren van rijke petroleumbronnen, het vooruitzicht openen financieel onafhankelijk te kunnen staan. Maar dit doet ook begeerlijke blikken van buiten af op die rijkdommen richten. En 't is niet onwaarschijnlijk, dat Engeland de mogelijkheid overweegt om hiervan of hierin een aandeel te krijgen, ter vergoeding van de aanzienlijke uitgaven die 't zich inderdaad voor zijn mandaatgebied heeft moeten getroosten.

Bij aanwezigheid van den Minister van Koloniën Amery, die een groote reis volbrengt, zijn de onderhandelingen te Londen van Britsche zijde gevoerd door den secretaris-generaal van het Dep. v. Kol. Ormesby Gore en den Hoogen commissaris in Irak sir Henry Dobbs.

De bezwaren, van Engelsche zijde geopperd, betreffen vooral de onvoldoende defensie-waarborg, die Irak geeft, b.v. al door 't gemis aan een luchtstrijdmacht en van een georganiseerde nationale defensie. Naar 't zich laat aanzien zal koning Feisoel nu niet bereiken wat hij zich had voorgesteld, maar zijn poging kan toch wel iets hebben bijgedragen om de ontvoogding van Irak meer nabij te brengen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De film der Nederlandsche Handel Maatschappij zal op *14* en *15 December* e.k. worden vertoond te Groningen en te Hoogezand.

Afdeeling Nijmegen.

Zaterdag 17 December 1927, 's avonds *acht uur,* in de groote zaal van het Concertgebouw *de Vereeniging* alhier, een opvoering van *„Njai Sonna"*, een Indisch tooneelspel in drie bedrijven, door *Jan Fabricius,* toegankelijk voor de *Leden* en *Begunstigers* van *O. en W.* en *die van de Vereeniging* (*in beide gevallen met geïnviteerden*), voor *tachtig cents* per persoon, plus belasting en auteursrecht.

Na afloop der voorstelling, gelegenheid tot gezellig samenzijn (zie verder de advertenties dienaangaande).

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

RUBBER- EN OLIEPALMFILM.

Evenals de Nederl. Handelmaatschappij het welwillend aanbod deed de vertooning van hare Suikerfilm onder de auspiciën dezer vereeniging te doen plaats hebben (zie K. W. No. 33, van 18 Augustus l.l., pag. 14), zoo heeft ook thans de Internationale Vereeniging v. d. Rubber en andere cultures, hare rubber- en oliepalmfilm met ditzelfde doel beschikbaar gesteld. Wenschen de besturen der afdeelingen deze film te vertoonen, zoo wordt hen bij dezen in overweging gegeven zich daartoe rechtstreeks te wenden tot den Heer Secretaris dier Intern. Ver. voorn., Heerengracht 38, Den Haag, telef. 14670.

Van de Redactie.

KERST- EN NIEUWJAARSTELEGRAMMEN.

Het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie verzoekt opname van het volgende bericht:

Het ligt in het voornemen om ook aan het einde van dit jaar weder de gelegenheid te openen tot verzending van Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen naar Nederlandsch-Indië en naar Noord-Amerika.

Het aantal teksten, waaruit een keuze zal kunnen worden gedaan, zal tot een 15-tal worden uitgebreid, terwijl voorts een uniform tarief zal worden toegepast, ongeacht de gekozen tekst of het aantal woorden van adres en onderteekening.

VERBETERD BERICHT.

Behalve de Voorzitter en de Secretaris, ontving ook de Ondervoorzitter van „Oost en West" een foto als bedoeld in het bericht „De Oost en West-medaille" (in het Kol. Wkbl. van 17 Nov.).

Van het Informatie-Bureau:

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN NEDERLANDSCH-INDIE.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het M.U.L.O. vereischte bevoegdheden: hoofdakte en akte wiskunde of hoofdakte en twee der bijakten Duitsch, Engelsch en Fransch of hoofdakte en middelbare akte A, Duitsch of Engelsch of Fransch);

c. vakonderwijzeres voor de opleiding voor de examens in de nuttige en fraaie handwerken (vereischte bevoegdheden: diploma M.U.L.O. en nuttige handwerken en akte Ns of diploma M.U.L.O. en nuttige en fraaie handwerken of diploma M.U.L.O. en fraaie handwerken en akte *Na*).

Leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:

d. Nederlandsche taal;

e. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met een andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

f. Fransche taal (akte B);

g. Engelsche taal (akte B);

h. aardrijkskunde;

i. plant- en dierkunde;

j. geschiedenis;

k. natuurkunde;

l. wiskunde (bij voorkeur doctoren of doctorandi in de wis- en natuurkunde).

Bij het openbaar technisch onderwijs:

m. leeraar voor de werktuigkundige vakken, in het bezit van de akte *NIV* met aanteekening;

n. onderwijzer in vuur-, plaat- en bankwerken, in het bezit van de akte *Nh* en met eenige jaren onderwijzerspractijk;

o. onderwijzer in bankwerken en draaien, in het bezit van de akte *Nj* en met eenige jaren onderwijzerspraktijk;

p. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);

q. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

r. veearts bij den Veeartsenijkundigen Dienst;

s. predikant bij de Protestantsche Kerken;

t. adspirant-politiecommissaris bij de algemeene politie;

u. adspirant-politieopziener bij de algemeene politie;

v. adjunct-accountant bij den belastingaccountantsdienst en accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

w. electrotechnisch-ingenieur bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst;

x. bouwkundig ingenieur bij den Dienst der Burgerlijke Openbare Werken;

ij. petrograaf (mijningenieur), (palaeontoloog), veldgeoloog, mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;

z. hoofdopziener over de gieterij bij den Artillerie Constructiewinkel te Bandoeng;

aa. instrumentmaker en opzichter werkplaats (of reedschapmaker) bij den Dienst der Staatsspoor- en tramwegen;

bb. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich voor het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen genoemd onder *a* t/m *aa*), en tot afdeeling C (voor de betrekking onder *bb*).

SURINAAMSCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. H. Buillab, Hoofdinspecteur van politie te Paramaribo; Van Speijkstraat 59, 's-Gravenhage.
J. R. F. Rugebregt, Onderluitenant der Mil. administratie; Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
B. J. Lambers, 1e Luitenant der Cavalerie; Emmastraat 15, Assen.
A. C. N. Bouvy, Dir. Officier van Gezondheid 2e kl.; Laan van Meerdervoort 80, 's-Gravenhage.
H. G. Grampré Molière, 1e Luitenant der Artillerie; Buys Ballotstraat 23, 's-Gravenhage.
D. J. Werff, Directeur van de Openb. Mulo-afdeeling der Alg. Middelb. school te Fort de Kock; Ginnekenweg 29, Breda.

MET PENSIOEN.

E. Löwenstein, Administrateur van het Depôt van Levensmiddelen; Jacob Obrechtstraat 7a, Amsterdam.
L. van Brakel HMz., Adj.-kantoorhoofd van den P.T.T.-dienst; Van de Spiegelstraat 14, 's-Gravenhage.
J. Jutte, Hoofdbeheerder bij het Havenwezen; Gr. Hertoginnelaan 81, 's-Gravenhage (tot 1 Dec. 1927 Pension Aurora, Lochem).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIË:

J. W. Dabroek, Leliestraat 39, Hilversum.
H. Mulder, Naarderstraat 43, 's-Gravenhage.
F. F. Landskroon, Groote Dijlakker 50, Bolsward.
A. Prins, Heilige Geeststraat 8, Roermond.
C. den Boer, Marechaussee-Kazerne, Loosduinen.
H. Grasmeijer, Molenstraat 10, Assen.
J. Briaire, Magazijnstraat 4, Tilburg.
F. Koolhof, Maaswijkstraat 126, 's-Gravenhage.
Allen adspirant-politie-opziener bij de Alg. Politie.
Ir. H. A. Breuning, Van Breestraat 107a, Amsterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. Th. J. Consemulder, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Soestdijkerstraatweg 173, Bilthoven.
Mr. H. L. van Uchelen, Voorzitter van de Landraad te Fort de Kock c.a.; Gerard Doulaan 13, Hilversum.
J. Zwarthoed, Onderwijzer aan de Muloschool te Madioen; Volendam.
C. J. van Haastert, Landmeter bij het Kadaster; Oranjevanistraat 8a, 's-Gravenhage.
J. O. B. Agerbeek, Inspecteur bij de Centrale Kas; Sloterdoornstraat 18, 's-Gravenhage.
J. J. van der Loo, Techn. ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.; Voorstraat 9, Noordwijk.
Mej. C. P. Augusteijns, 1e Commies bij het Dept. van Onderw. en Eered.; Elsstraat 17, 's-Gravenhage.
Mevr. L. A. Olive geb. Tomasauw, 1e Commies bij het Dept. van Onderw. en Eered.; Elsstraat 17, 's-Gravenhage.
W. T. Landzaat, Opziener Marine-magazijnen bij het Marine-etablissement te Soerabaya; Laakkade 73, 's-Gravenhage.
Mr. J. de Riemer, Secretaris van het Dept. van Landb. en H.; Oosterstraat 29, Utrecht.
I. Dasberg, Politie-opz. in de res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo; Laan van Meerdervoort 2..., 's-Gravenhage.
A. K. R. W. van Genns, Stuurman, beheerder van de tijdbal bij het Marine-etablissement te Soerabaja; Zuidenhoutscheweg 197, 's-Gravenhage.
G. N. J. Slee, Werktuigkundig electrotechnisch opzichter bij den dienst van den mijnbouw; Grobbendonckstraat 31, 's-Hertogenbosch.
J. Brandt, Hoofdagent van politie 1e kl.; Numansdorp (Z.-H.).
W. F. de Munck-Mortier, techn. 1e Commies met den pers. titel van techn. hoofdcommies bij de S.S. en Tr.; Berkstraat 26, 's-Gravenhage.
J. P. W. H. Bijmolt, Loods 1e kl., Elandstraat 176, 's-Gravenhage.
Mej. W. C. E. Boers, Onderwijzeres 3e kl. bij het O.E.L.O.; Van Merlenstraat 114, 's-Gravenhage.
P. J. Kuipers, Landmeter der 3e kl. bij het Kadaster; Javastraat 62, Nijmegen.
K. Muns, Ambtenaar ter beschikking van den Thesaurier-Generaal bij het Dept. van Financiën; Swelinckstraat 1, 's-Gravenhage.
M. S. Oversteeg, Opzichter (burgerl. ambtenaar) der Genie; Swammerdamstraat 21, Amsterdam.
J. A. J. Jansen, Mijnbouwkundig opziener 1e kl. bij den dienst van den Mijnbouw; Merelstraat 18bis, Utrecht.
Mej. E. I. Curiël, Klerk ter Gouv. Secretarie te Paramaribo; Nicolaïstraat 71, 's-Gravenhage.
Ir. J. J. J. M. Hermans, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Beatrijsstraat 63, Rotterdam.

Stieler, Ambtenaar van de belastingen in het gouvernement Oostkust van Sumatra; Kon. Emmakade 150, 's-Gravenhage.

Th. Ch. Krämer, tijd. ter beschikking gesteld van den Commandant van het leger in Ned.-Indië; L. de Colignyplein 7, 's-Gravenhage.

D. C. van Gruting, Ambtenaar 4e kl. (groep II) bij den dienst der in- en Uitvoerrechten en Acc.; Boulevard 64, Katwijk aan Zee.

J. A. J. Metz, Controleur 1e kl. bij het B.B.; Avenue Concordia 89, Rotterdam.

L. Kaiser, Opzichter werkplaats 1e kl. bij de S.S. enz.; Loosdrechtscheweg 17, Hilversum.

F. A. Th. H. Verbeek, Boscharchitect 1e kl. bij het Boschwezen; Villa Marie, Berg en Dal.

J. L. ter Bruggen, Havenmeester 2e kl. bij den Havendienst; Villapark 11, Hillegersberg.

Mutatiestaat van 16 tot 23 November.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
C. M. Krook, Amsterdam Z., Koninginneweg 2	Afdeelingsbestuur van Amsterdam.
L. v. d. Briel, Haarlem, Julianastr. 43. f 5.—.	den heer O. R. A. Michelsen te Haarlem.
C. Woutsma, Bloemendaal, Plantsoenlaan 10. f 5.—.	den heer O. R. A. Michelsen te Haarlem.
W. van Someren Greve, Apeldoorn, Jachtlaan 198. f 5.-.	Afd.-bestuur Apeldoorn.
J. C. Janssen, Hoofdofficier b. d., Apeldoorn, van Hasseltlaan 52. f 5.—	den heer A. H. de Bats te Apeldoorn.
M. Ball, Apeldoorn, Deventerweg 89. f 5.—	Mevrouw Steen—Verhoeff te Apeldoorn.
Mevrouw Jurrjens—Kollewijn, Nijmegen, Wilhelminasingel 28. f 5.—.	Mevrouw W. L. van Troostenburg de Bruijn te Nijmegen.
P. Nieuwdorp, Oud Super-Intendent v. d. Koloniale Bank, Den Haag, Andries Bickerweg 5. f 5.—	den heer G. C. Kokxhoorn te Den Haag.
A. J. C. Frantzen, Hoofdambtenaar Ministerie van Koloniën, Den Haag, van Beuningenstr. 29. f 5.—	den heer H. G. Leuring te Den Haag.
Mevrouw J. Ramaer, Den Haag, Acaciastraat 29. f 5.—	Mevrouw M. F. Ruempol te Den Haag.
W. Elenbaas, Oud-Officier v. Gezondheid 1ste kl. N.-I. L., Den Haag, Thomsonlaan 133. f 5.—	den heer A. Kruisheer te Den Haag.
Pijttersen, Den Haag, van Hoornbeekstraat 49. f 5.—	den heer F. van Peski te Den Haag.
Mevrouw de weduwe J. P. Swaab—Lanf, Den Haag, Schuytstraat 185. f 5.—	Mevrouw M. C. de Visser—Semler te Den Haag.
Mejuffrouw L. Bosmans, Den Haag, Ieplaan 107. f 5.—	Mevrouw J. A. Bosmans te Paramaribo.
J. P. J. Schalker, Oud-Bibliothecaris Ministerie v. Kol., Den Haag, Franklinstraat 86. f 5.—	den heer W. C. Muller te Den Haag.
E. Maier, Oud-Dirigeerend Officier v. Gez. 1ste kl. N.-I. L., Den Haag, 2de Schuytstraat 287. f 5.—.	Administrateur „Oost en West".
Mevrouw J. W. van Soelen—Uden Masman, Den Haag, Snelliusstraat 8. f 5.—.	Administrateur „Oost en West".
Mevrouw J. P. Nikkel, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 257. f 5.—.	Administrateur „Oost en West".
D. Pranger, Accountant, Den Haag, Acaciastr. 20. f 5.—	den heer W. R. Rijnders te Den Haag.
G. Havik, Inspecteur v. h. Gevangeniswezen in O.-I., Den Haag, van Bleiswijkstraat 20. f 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
G. Toorop, Kapitein N.-I. L., Den Haag, Beukstraat 74. f 5.—	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag.
Vornholt, Oud-Administrateur H. V. A. te Rijswijk (Z.-H.), Geestbrugweg 18. f 5.—	den heer J. H. A. van Nieuwland te Rijswijk (Z.H.).
Groenema, Oud-Inspecteur van het Europeesch Onderwijs in N.-I., Rijswijk (Z.-H.), Nassaukade 19. f 5.—	Mevrouw Anderson te Rijswijk (Z.H.).

Geïntroduceerd door het Afdeelingsbestuur van Arnhem:

Mr. J. W. Frowein, Arnhem, Turfstraat 9a. f 5.—.
C. M. Bos, Arnhem, Bontanuslaan 59. f 5.—.
Marie Scholten, Arnhem, Boulevard 118. f 5.—.
Mevrouw van Mierop—Hiddingh, Arnhem, Bouriciusstraat 11. f 5.—.
van Schaik, Arnhem, Prümelaan 2. f 5.—.
van Dijk, Arnhem, Velperplein 12d. f 5.—.
J. M. Ochsendorf, Arnhem, Rembrandtlaan 10. f 5.—.
C. Bueninck, Arnhem, Pontanuslaan 65. f 5.—.
J. H. Bange, Arnhem, Pontanuslaan 24. f 5.—.
Evenbly, Arnhem, Pontanuslaan 98. f 5.—.
D. van Geytenbeek—Kaan, Arnhem, van Limburg Stirumlaan 20. f 5.—.
L. E. Strauch, Arnhem, Stationsplein 16. f 5.—.
Wed. J. Janzen—Hemmelder, Oosterbeek, Utrechtscheweg 48. f 5.—.
van der Feen, Arnhem, Nieuwe Plein 17.. f 5.—.
Tanger, Arnhem, Burg. Weertstraat 135—137. f 5.—.
van Houtem, Arnhem, Utrechtscheweg 7. f 5.—.
H. S. Haas, Arnhem, Sickeszlaan 1. f 5.—.
Mevrouw G. Slotema—Damminga, Arnhem, de Wetstraat 5. f 5.—.
Mr. J. G. Gratama, Arnhem, Sonsbeekweg 20. f 5.—.
H. van Wessum, Arnhem, Utrechtscheweg 79. f 5.—.
Dr. A. P. de Groot, Arnhem, Bergstraat 1. f 5.—.
Vegter, Arnhem, Boulevard 48. f 5.—.
Kohlmann, Arnhem, Boulevard 108. f 5.—.
C. J. Wensink, Arnhem, Parkstraat 47. f 5.—.
M. Jansen, Arnhem, Brantsenstraat 4 m. f 5.—.
Siemens, Arnhem, Sonsbeekweg 26. f 5.—.
A. de Goeijen, Arnhem, Huize „Angerenstein". f 5.—.
M. Smit, Arnhem, Bakkerstraat 53. f 5.—.
Mejuffrouw I. P. van Riesen, Arnhem, Apeldoornscheweg 144. f 5.—.
J. M. W. Broekhuizen, Arnhem, Apeldoornscheweg 164. f 5.—.
J. v. d. Kolk, Arnhem, Utrechtschestraat 15. f 5.—.
H. Haytink, Arnhem, Pontanuslaan 80. f 5.—.
J C. Hardeman, Arnhem, Brugstraat 12. f 5.—.
Dr. H. Herweij, Arnhem, Boulevard 121. f 5.—.
Mevrouw Dr. Herwey—Wiersema, Arnhem, Boulevard 121. f 5.—.
Firma Becking & Cosijn, Arnhem, Tivolilaan 6. f 5.—.
Mevrouw S. Plaat—Kelderman, Arnhem, Utrechtscheweg 58. f 5.—.
J. Hendriks, Arnhem, Brugstraat 1. f 5.—.
Mevrouw C. E. van Balen—Klink, Arnhem, Coehoornstraat 11. f 5.—.
Firma Evekink, Arnhem, Weverstraat 9. f 5.—.
H. Zoetelief Norman, Oosterbeek, Stationsweg 4. f 5.—.
J. K. Menthen, Arnhem, Bovenbergstraat 12. f 5.—.
J. S. Kleinjan, Arnhem, Nieuwe Plein 16. f 5.—.
W. A. Lensink, Arnhem, Boulevard 30. f 5.—.
H. Beekmann, Arnhem, Zijpendaalscheweg 83c. f 5.—.
Dr. W. Renssen, Arnhem, Utrechtschestraat 10. f 5.—.
A. Zwarts, Arnhem, Boulevard 89. f 5.—.
T. Pollée, Arnhem, Spijkerstraat 217. f 5.—.
W. Engelbert, Arnhem, Velperweg 115. f 5.—.
M. v. d. Velden, Arnhem, Bergstraat 19. f 5.—.
A M. F. ten Hagen, Velp, van Galenlaan 11. f 5.—.
B. Baanders, Velp, Langewater. f 5.—.
C. Hasselman, Arnhem, Steijnstraat 21. f 5.—.
P Monker, Arnhem, Utrechtschestraat 28. f 5.—.

Nieuwe Begunstigers:	
Clemens J. W. van Arcken, Nijmegen, Berg en Daalscheweg 22	den heer G. Ringeling te Nijmegen.
Heer en Mevrouw Hart de Ruiter, Apeldoorn, Vonderlaan 7	Mevrouw Steen—Verhoeff te Apeldoorn.

Afschrijven:

J. Nienhuys, Bloemendaal, Vredeoord" (overleden).
M. J. Rietbergen, Arnhem, Passarantlaan 19.
H. J. Veraart, Commies P.T.T. te Soerabaja.

Adresveranderingen:

Mr. H. H. Reijers, van: Amsterdam p.a. Firma Tiedeman & van Kerchem, naar: Arnhem, Eusebiusplein 21. f 10.-.

Dr. A. N. van Praag, Den Haag, van: Willem de Zwijgerlaan 11 naar: Schuytstraat 342.

Mevrouw A. Savage—Harloff, Den Haag, van: Archimedesstraat 38 naar: Frankenslag 386.

C. Lebbink, Amsterdam, van: Koninginneweg 132, naar: Apollolaan 166.

A. Goudswaard, Militair Apotheker 1ste kl. thans te Weltevreden, Waterlooplein-Noord 1.

J. J. Fanoij, Controleur 1ste kl. B.B., geplaatst in de residentie Sumatra's Westkust.

J. L. Drost, Commissaris van Politie, van: Soerabaja, naar: Solo.

Leden van „Oost en West"

steunt zooveel mogelijk de afdeeling Arnhem in haar lofwaardig streven om de a.s. Indische tentoonstelling te doen slagen. Bedenkt, dat hetgeen daar tot stand wordt gebracht, de gansche Vereeniging ten goede komt!

VEREENIGING „OOST EN WEST"

HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië, of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage. Tel. 14519. Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK. Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken, als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN (tegen eenige vergoeding) op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANCO MENDES—Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak Nic.-Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.

Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *), zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.**
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

* b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;**
2. **De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.**
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

*No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie.)
Prijs **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2e, verbeterde druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

*No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs. **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Opnieuw herzien.) .... Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën .... Prijs: **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiïng in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust).